

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Over de beteugeling van de verkeersmisdrijven

De verkeersongevallen zijn een zo vreselijke plaag geworden dat het voor de jurist bijna een plicht is zich over de doelmatigheid van de beteugeling op dit gebied te bezinnen. Het weze aan een magistraat die jarenlang in strafzaken zetelde, toegelaten zijn gelachten nopens dit vraagstuk hieronder uiteen te zetten.

De wetgeving

Tot vóór kort was over de wetgeving heel wat te zeggen. Gelukkig werd er veel goed gemaakt door de wet van 15 april 1958 (in voege getreden op 6 juli 1959). Vooreerst werd nu ook strafbaar gesteld het eenvoudige feit te sturen terwijl het alcoholgehalte in het bloed 1,5 ‰ bedraagt. Verder werden de boeten en gevangenisstraffen verhoogd, bijzonder voor de dronkenschap aan het stuur en het vluchtmisdrijf. Eindelijk werden in bedoelde wet nieuwe straffen voorzien: de tijdelijke oplegging en de verbeurdverlaring van het voertuig.

De bestaande wetgeving laat de rechter dus ongewijfeld toe aangepaste en strenge straffen uit te spreken, wat overigens met het rechtgevoel van de evolkung strookt.

Verdient de wet van 15 april 1958 dan niets dan of? Toch niet.

Het verval van het recht tot sturen had overzichtelijker kunnen behandeld worden. Men mag ook betreuen dat overeenkomstig een oudere formulering uit de dronkenschapwet, de wet van 1958 het verbod voor een luchtschip te sturen (waarom geen onderzeeboot?) of een rijder (en waarom niet ineens een liegend tapijt?): spijtige koddigheden, die naar ons eten in geen enkele wetgeving, buiten de onze, te vinden zijn.

Deze gebreken zijn nochtans vrij onbelangrijk, verzeleken bij de leemten die we hieronder aanstippen. De straffen voorzien in de verkeerswet werden gedreven, maar de artikelen 419 en 420 van het strafwetboek bleven ongewijzigd, alhoewel, ingevolge de ideale samenloop, de straffen veelal enkel krachtens deze laatste wetsbepalingen uitgesproken worden. Het gevolg hiervan is dat de hoogste boete voor vrijwillige slagen of verwondingen niet zwaarder is dan die voor gewone inbreuken op het verkeersreglement, wat zeker onthutsend mag geheten worden.

Wanneer men bedenkt dat de onvrijwillige slagen of verwondingen nog altijd maar met zes maanden gevang en 500 F boete kunnen gestraft worden, terwijl een vluchtmisdrijf twee jaar gevang en 5.000 F boete kan meebrengen, dan is de wanverhouding toch opvallend. Er waren zeer gegronde redenen om de vluchtmisdrijven streng te beteugelen, maar dan moesten ook de straffen voorzien in de artikelen 419 en 420 van het Strafwetboek verhoogd worden.

Voor erge gevallen van onvrijwillige slagen of verwondingen komt het maximum van zes maanden gevangenisstraf onvoldoende voor. In ieder geval is het verkeerd maxima geldboeten van 500 en 1.000 F te voorzien, onderscheidenlijk voor onvrijwillige slagen of verwondingen, en onvrijwillige doding. Die cijfers doen XIXe eeuws aan. De nu hogere inkomsten laten hogere geldboeten toe. Ook de noodzakelijkheid van een krachtdadige beteugeling vereist een verzwaring van de geldboete, te meer daar de boete meestal de enige werkelijk onderstane straf zal zijn, nu de gevangenisstraffen dikwijls voorwaardelijk blijven of om hun korte duur niet eens worden uitgevoerd. Stellig zouden de boeten voorzien in de artikelen 419 en 420 van het Strafwetboek tot een maximum van 5.000 oude franken mogen verhoogd worden.

Onze buurlanden kunnen ons daaromtrent tot voorbeeld dienen. In Frankrijk is de maxima geldboete voor onvrijwillige verwondingen 15.000 N.F. (30.000 in geval van dronkenschap of vluchtdelikt), en voor onvrijwillige doodslag 20.000 N.F. (40.000 in geval van dronkenschap of vluchtdelikt). In Nederland kan een geldboete van 20.000 gulden worden opgelegd. Ook het maximum der gevangenisstraffen is in deze landen veel zwaarder.

Over de boeten nog deze beschouwing: de wettelijken voorzien boeten die met opdecimes moeten verhoogd worden. Op de terechtzitting en in de kranten wordt de nadruk gelegd op het kleinere bedrag, bijvoorbeeld 26 F of 50 F, in plaats van op de uitslag van de berekening: 520 F of 1.000 F. Het doet belachelijk aan. Het is maar een kwestie van opstel, maar de gevolgen zijn psychologisch niet te onderschatten.

Het zou volstaan dat de rechter niet langer de boete van b.v. 50 F uitspreekt, om er dan pas aan toe te voegen dat deze som dient verhoogd met

opdecimes, zodat de boete werkelijk 1000 F bedraagt; hij zou integendeel onmiddellijk de boete van 1.000 F moeten uitspreken, om dan pas uit te leggen: «hetzij 50 F, verhoogd met de opdecimes voorzien in de wet van 5 maart 1952». Psychologisch ware die geringe tekstaanpassing ongetwijfeld van belang.

Mocht er één rechtbank evengemelde formule gebruiken, zou het goede voorbeeld wellicht door velen gevolgd worden.

Toch ware de tussenkomst van de wetgever gewenst, omdat dan ook de uittreksels en de strafregisters de werkelijke slotsom zouden kunnen vermelden. Het zou volstaan artikel 1, lid 2 van de wet van 5 maart 1952 betreffende de opdecimes te vervangen als volgt: «De aldus verhoogde som wordt als boete uitgesproken». Daarmee zouden we loskomen van een zogenaamd voorlopige regeling die reeds veertig jaar bestaat.

Ook hier kunnen we verwijzen naar wat in de naburige landen gedaan wordt: wij zijn de enigen die aan de vooroorlogse cijfers gehecht blijven.

* * *

Een andere leemte in de wet van 15 april 1958 betreft het verval tot sturen. Dit verval wordt in de wet breedvoerig behandeld, maar de wetgever veronachtzaamde dienaangaande de gevolgen van het eerherstel.

Ongevallen worden evengoed veroorzaakt door mensen die nooit om andere redenen met het gerecht in aanraking kwamen, en die doorgaans na de wettelijke termijn van vijf jaar de voorwaarden zullen vervullen om eerherstel te bekomen. Dat een persoon tegen wie het levenslang verval van het recht tot sturen niet uitgesproken werd, in de vijf volgende jaren geen verkeersongeval meer veroorzaakte, bewijst geenszins zijn verbetering, vermits het sturen hem verboden was. Niettemin, daar hij van veroordelingen gespaard bleef, zal hij het eerherstel bekomen, en aldus zal het voorgoed uitgesproken verval, ten gevolge van het eerherstel, tot zowat vijf jaren worden herleid, wat de openbare veiligheid in het gedrang brengt.

Waarom de eerherstelwet niet aanvullen door te bepalen dat het levenslang verval van het recht tot sturen *niet* uitgewist wordt door het eerherstel?

Kan de rechtspraak nu reeds het euvel vermijden? In een zekere mate wel. Indien het verval voorgoed werd uitgesproken wegens lichamelijke ongeschiktheid, dan is het een veiligheidsmaatregel, die niet door het eerherstel ophoudt. Welnu, het begrip «lichamelijke ongeschiktheid» is nogal ruim.

Een vrouw had in veertien dagen tijd twee dodelijke ongevallen veroorzaakt. De correctionele rechtbank verklaart ze voorgoed vervallen van het recht tot sturen, erop wijzende dat de beklaagde koelbloedigheid miste. Eerherstel werd later verleend, maar het Hof te Gent stelde van ambtswege vast dat het gebrek aan koelbloedigheid een karaktertrek was die wortelde in een lichamelijke toestand, dat het dus een lichamelijke ongeschiktheid betekende, dat het verval derhalve voor een veiligheidsmaatregel diende aangezien te worden, en dat het eerherstel dan ook het verval onaangeroerd liet. Het Hof van Cassatie trad die zienswijze bij (Cass. 14-3-1955, Pas. 1955, 776).

De rechtbanken zouden dus goed doen in gelijkwaardige gevallen in de uitspraak uitdrukkelijk te vermelden dat de openbare veiligheid in het gedrang komt ingevolge karakterstoornissen die verband houden met de lichamelijke toestand en de bedoelde persoon ongeschikt maken tot sturen. In het beschikkend

gedeelte zou er dan worden op gewezen dat het verval wordt uitgesproken met het oog op de openbare veiligheid en zou artikel 2-8 § 1, gewijzigd door de wet van 1 augustus 1899, moeten worden aangehaald. Wanneer dan later het eerherstel wordt aangevraagd, zal het Hof niet twijfelen: van ambtswege zal het bepalen dat het blijvend verval van het recht tot sturen niet wordt uitgewist.

* * *

Een andere leemte in de wetgeving betreft de tijdelijke oplegging en de verbeurdverklaring van het voertuig, de nieuwe door de wet van 15 april 1958 ingevoerde straffen.

Bedoelde maatregelen, waar de openbare mening om verzocht, schijnen op het eerste gezicht doelmatig. En nochtans wordt het nut ervan ten zeerste aangestast of zelfs vernietigd, omdat het definitief vonnis zolang uitblijft.

De volle uitwerking van die maatregelen zou twee wetsbeschikkingen vergen.

Vooreerst zou de tijdelijke oplegging van het voertuig onmiddellijk uitvoerbaar moeten kunnen verklaard worden, spijs verzet, hoger beroep, of voorziening in Cassatie. Nu kan de betichte alle middelen van verhaal uitputten en is het voertuig nog enkel oud ijzer wanneer het eindelijk wordt opgelegd. De uitvoerbaarheid bij voorraad zou overigens eveneens het voordeel bieden, dat ook de verbeurdverklaring doelmatiger zou worden; de rechtbank zou immers de bij voorraad uitvoerbare oplegging kunnen uitspreken voor een periode die zou lopen tot de dag dat de verbeurdverklaring werkelijkheid zal geworden zijn; aldus zouden de nadelen van slepende procedures worden ondervangen.

Maar er is méér nodig: ook het parket zou reeds de voertuigen aan de ketting moeten kunnen leggen in bijzonder zware gevallen. Beschouwt men die maatregel als een straf, dan gaat hij tegen gevestigde principes in. In werkelijkheid zou het echter een louter veiligheidsmaatregel zijn. De verkeersongevallen zijn toch een ramp geworden voor de ganse gemeenschap en wanneer nu uit een ongeval de onkunde of de onvergeeflijke roekeloosheid van een bestuurder is gebleken, dan is de gemeenschap toch gerechtigd hem veiligheidshalve onmiddellijk het voertuig te onttrekken. Mits een gepast verhaal te voorzien, kan die bevoegdheid best aan de Procureur des Konings worden opgedragen.

Voor de wetgever zou het volstaan een nieuw lid aan artikel 2-12, Wet van 1 aug. 1899, toe te voegen: «De tijdelijke oplegging van het voertuig mag, in afwachting van de uitspraak over de zaak, veiligheidshalve bevolen worden door de Procureur des Konings, indien deze oordeelt dat de vermoedelijke dader van een verkeersongeval waaruit dood of zware verwondingen zijn ontstaan, blijk gaf van verkeerde neigingen bij het sturen. De Raadkamer oordeelt in laatste aanleg over het verhaal tegen bedoelde maatregel. De duur van deze veiligheidshalve bevolen oplegging wordt toegerekend op de eventueel opleggingstraf door de rechtbank uitsproken.»

Wat voorafgaat volstaat voor de kritiek van de wetgeving.

2. De rechtspraak.

De studie van de rechtspraak kan best gebeuren door de onderscheiden straffen even afzonderlijk te beschouwen.

Omtrent de *boete* bestaan ongetwijfeld meerdere vooroordelen.

Heeft het zin dat bepaalde rechtbanken de voorwaardelijkheid verlenen aan ieder persoon die voor het eerst veroordeeld wordt? Blijkbaar terecht weigert het Hof te Gent de voorwaardelijkheid voor de geldboeten uitgesproken in zake verkeersinbreuken.

Iemand kwetsen mag toch niet goedkoper uitvallen dan rijden in een verboden richting of op een verkeerde plaats stationneren. De wetgever had met de voorwaardelijkheid bedoelingen die doorgaans niet opgaan voor de boete, althans niet in verkeersaangelegenheden, waar de beklaagde zeer zelden aan geldnood lijdt.

Is het niet evenzeer een vooroordeel de boete enkel naar de ernst van het misdrijf af te meten, zonder rekening te houden met het vermogen van de beklaagde? Die last is toch min zwaar voor een rijke dan voor een minbegoede. Weliswaar beschikt de rechtbank over weinig gegevens aangaande het vermogen van de beklaagde en zou het inlichtingsblad dit punt heel wat nauwkeuriger kunnen toelichten. Maar deze leemte is nog geen reden om uit gemakzucht de straffmaten eens en voorgoed vast te leggen, zonder het vermogen van de beklaagde in acht te nemen.

Een goede strafbedeling vergt integendeel dat de rechter, over welke luttel gegevens hij nu ook moge beschikken, de strafmaat voldoende aan de concrete persoon zou afmeten. Wie beheerder is in meerdere belangrijke vennootschappen en een Cadillac voert, mag voor een soortgelijke inbreuk toch niet beboet worden zoals de kleinere bediende die een tweepaardenwagentje bezit.

Het strafwetboek handelt nergens uitdrukkelijk over bedoelde evenredigheid tussen boete en vermogen, maar niets wijst erop dat de wetgever tegen die evenredigheid gekant was.

Voor Garraud spreekt het vanzelf dat hogere boeten tegen rijkere worden uitgesproken (II, blz. 411), terwijl Donnedieu de Vabres uitdrukkelijk schrijft: « on peut corriger l'inégalité de l'amende en la proportionnant aux revenus du condamné » (Droit Criminel, nr. 656; zie ook nr. 662).

Bedoeld vooroordeel moet in België des te meer oestreden worden, nu de hoogste boete voorzien in de artikelen 419 en 420 Strafwetboek al te gering is en de rechtspraak ten onrechte meent het maximum te moeten voorbehouden voor de ergste zaken. Deze laatste mening is nogmaals een vooroordeel, want het is de straf als een geheel die evenredig moet zijn, en niets belet de hoogste boete uit te spreken voor ergste maar niet de ergste gevallen, terwijl deze laatste zullen worden beteugeld door naast de boete nog andere straffen op te leggen, zoals de gevangenisstraf, het verval van het recht tot sturen of de verbeurdverklaring.

Een woord nu over het *verbod te sturen*. Deze straf is zeer nuttig, omdat ze niet onterend is, de autovoerder haar sterk aanvoelt, het vermogen van de beklaagde geen rol speelt, en de maatschappij verlost eraakt van ongewenste voerders.

Een belangrijke kwestie is deze van de duur van het verval. De bestuurder van de gevangenis te Mechelen, waar de veroordeelden wegens niet intentionele delicten worden samengebracht, liet een studie verschijnen Bull. van het bestuur der strafinrichtingen 1959, blz. 7; zie ook o.c. 1960, blz. 89) waar hij terloops aanstreept dat deze straf een diepe indruk maakt op de veroordeelde, en dat een algemene verlenging van de vervaltermijnen heilzaam zou zijn. Deze stelling

van een ervaren man mocht worden aangestreept. De rechtspraak gaat trouwens duidelijk die richting in. Zowel het aantal als de duur van de vervallen tot sturen stijgt voortdurend, zoals de gerechtelijke statistieken het bewijzen.

Het komt geraadzaam voor doorgaans artikel 2-9, Wet 25 april 1958 aan te wenden om het verval te beperken tot motorvoetruigen, ten einde de veroordeelde het gebruik niet te ontnemen van een fiets, die toch minder gevaar biedt en die hem toelaat zijn werkplaats te vervoegen. Over luchtschepen en rijdieren wordt best gezwezen!

De *verbeurdverklaring* werd reeds boven bestudeerd.

De vloed van verkeersongevallen had misschien best door deze maatregel kunnen gestelpt worden, maar het nut ervan werd ten zeerste verminderd door bepaalde leemten in de wet (zie boven). Blijkbaar daarom passen de rechtbanken die straf maar zelden toe.

Eindelijk de *gevangenisstraffen*.

Een administratief rondschrijven van 21 juni 1954 (hernemend tal van vroegere richtlijnen voornamelijk van 1939) voorziet dat de gevangenisstraffen van twee maand en minder niet zullen worden uitgevoerd.

Er zijn uitzonderingen. Voor onderhavige studie is het belangrijk er op te wijzen dat toch worden uitgevoerd de korte gevangenisstraffen voor dronkenschap aan het stuur, vluchtmisdrijf of sturen spijs het verval. Ook de veroordeelde die vroeger reeds zonder voorwaarde werd gestraft dient kleinere gevangenisstraffen uit te zitten. (Er weze dienvolgens aangestreept dat een niet voorwaardelijke korte gevangenisstraf, ofschoon ze niet wordt uitgevoerd, later toch erger kan blijken dan een voorwaardelijke straf.)

Over deze administratieve regeling denken de rechters niet veel goeds. Het is een feit dat de afschrikkende uitwerking van de bestraffing daardoor ten zeerste wordt afgestompt. Wat blijft er van de beteugeling over wanneer de delinquenten weten dat de straffen niet worden uitgevoerd? Mogen we verder aanstippen dat de Minister van Justitie, die verhindert de kortere gevangenisstraffen uit te voeren, dezelfde Minister is die, langs de wet van 15 april 1958 om, de gevangenisstraffen heeft laten verhogen van 8 dagen op een maand voor inbreuken op het verkeersreglement? Enerzijds vervangt men het zwaard van het gerecht door een strohalm, en anderzijds verzoekt men harder toe te slaan. Hoe rijgt men dat te gaar?

Wat daarover nog moge gezegd worden, de rechters moeten bij het bepalen der straf rekening houden met de bestaande administratieve regelingen. De administratief veronachtzaamde korte gevangenisstraf zal dan ook doorgaans best vervangen worden door andere straffen die wél zullen worden uitgevoerd.

Dit moet, wel te verstaan, geen verzachting van de bestraffing betekenen. Een degelijke, d.w.z. een tevens bestraffende en afschrikkende beteugeling van de verkeersmisdrijven eist integendeel dat de autovoerders er van bewust worden dat onvoorzichtigheid in zake verkeer streng wordt beoordeeld. Laksheid is op dit gebied niet toegelaten. Het monster dat in België jaarlijks aan duizend mensen het leven ontnemt, en tienduizenden voor de rest van hun bestaan pijnlijk vermindert, dient voor het Gerecht op de meest krachtadige wijze bestreden.

E. VEROUGSTRAETE,

Kamervoorzitter in het

Hof van Beroep te Gent.

Een verwantenvoorrecht : het regelen van de wijze en de plaats van de begrafenis indien de overledene desbetreffend niets bepaald heeft

1. Begripsbepaling.

Een *verwantenvoorrecht*. De term is, meen ik, van professor *Dekkers*.

Als iemand sterft, komen er een aantal rechten vrij; de ene van patrimoniale, de andere van extrapatrimoniale aard. De rechten die beschouwd worden als zijnde onafscheidebaar verbonden aan de persoon van hun titularis maken geen deel uit van de nalatenschap als zodanig, waarin het Burgerlijk Wetboek immers een wijze ziet « waarop eigendom verkregen wordt » (artikel 711). Alzo blijven buiten de nalatenschap :

- de extrapatrimoniale rechten;
- de patrimoniale rechten waarbij het moreel belang van groter gewicht is dan de eventuele geldelijke baat.

Beide zijn noodzakelijkerwijze onderworpen aan één van de volgende lotsbestemmingen : ofwel verdwijnen zij, ofwel vallen zij toe aan de verwanten van de afgestorvene. In dit laatste geval is het van generlei belang te weten of die verwanten tevens de erfenis geheel of gedeeltelijk opstrijken (1). De rechten waarover sprake behoren immers aan de familieleden krachtens de natuurlijke band (die van het bloed) die hen bond aan de *de cuius* : « Ces droits moraux appartiennent en toute hypothèse aux parents légitimes, parce que ces parents, qu'ils acceptent ou qu'ils refusent la succession, continuent la personne du défunt. C'est le lien du sang qui le leur accorde; or, le lien du sang est indépendant du sort des biens » (2).

Eén van de problemen in verband met die verwantenvoorrechten zullen wij van naderbij onderzoeken : hoe en waar dient een overledene begraven te worden ingeval hij desbetreffend persoonlijk zijn wensen niet kenbaar heeft gemaakt ?

2. Welk belang bij een gebeurtenis die zich voordoet als wij niet meer zijn ?

Wat kan het mij maken hoe en waar ik ter aarde zal besteld worden ? Een gewaarwording van welzijn of ongenoegen zal ik daarbij niet meer ondergaan. De beweegredenen die ons er toe drijven op een bepaalde manier begraven te willen worden vinden hun oorsprong elders.

Voor de gelovige wordt een verplichting opgelegd door het kerkelijk recht : « Omnes baptizati sepultura ecclesiastica donandi sunt... » (3).

Voor de vrijzinnige betekent de dood meestal een definitief eindpunt; de begrafenis is voor hem armer aan betekenis dan voor een belijder; zij is in wezen negatiever omdat zij hem alleen maar verwijderd uit de maatschappij der mensen zonder de vreugden van een nieuw bestaan voor te spiegelen. En toch bepalen de vrijzinnigen vaak uitdrukkelijk dat zij zonder ministerie van een of andere eredienst uit de samenleving willen verdwijnen. Zij zeggen dus niet : « Quod abundat, non vitiat ». Sommigen onder hen omdat hun vrijzinnige levenshouding zowat te vergelijken is aan een geloof, en ik denk hierbij aan de zeer kenschetsende woorden van A. Camus : « Leur solution personnelle consiste à donner à leur négation l'intransigence et la passion de la foi » (4). Anderen alleen maar omdat zij er aan houden te sterven zoals zij geleefd hebben; zij hebben een levenshouding gekozen en willen, tot in de dood, logisch blijven met zichzelf.

Omzeggens iedereen heeft er dus tenminste een zedelijk belang bij dat zijn beschikkingen omtrent het regelen der begrafenis nageleefd worden. De rechter zou derhalve een eis die er toe strekt die beschikkingen te doen eerbiedigen niet kunnen afwijzen door te zeggen : « geen belang, geen aktie » (5). Een tamelijk oud arrest van ons Hof van Cassatie (6) wordt nochtans voorafgegaan door een vordering in tegenovergestelde zin van de procureur-generaal : de overledene heeft het recht niet de modaliteiten van zijn begrafenis te regelen. Immers, de tenuitvoerlegging van zijn wil zou dan geschieden op een ogenblik dat deze wil opgehouden heeft te bestaan. « Un homme ne peut vouloir ni agir dans ce monde après sa mort; s'il y a un axiome, c'est celui-là ». Dan volgen een reeks gezegden die de stelling van de procureur-generaal moeten staven. Onder meer :

- « Mors omnia jura solvit ».
- « Avec notre vie finissent nos droits et comment ceux de nos héritiers ».
- « Avec l'homme meurt non seulement la propriété, mais ses facultés, ses besoins. Le mort n'a plus de droits en justice »...

Het Hof, in plaats van die zienswijze aan te nemen, heeft verklaard dat het aan eenieder vrijstaat zijn begrafenis te regelen en dat dit een werkelijk recht uitmaakt dat een eis in rechte wettigt. Overigens, « agir après la mort », is onmogelijk. Akkoord. Maar « vouloir » ? Eigenlijk geeft deze uitdrukking niet juist weer wat de procureur-generaal bedoelde. « Willen na zijn dood » kan men natuurlijk niet. Maar wat hij in de grond wou zeggen is dat men niet kan willen voor de tijd dat men er niet meer zal zijn (het ging over een geval waarbij iemand de wens te kennen gegeven had burgerlijk begraven te worden). In een klein zinnetje herleidde de procureur-generaal daar een heel stuk van ons privaats recht impliciet tot nul : als men zijn mening bijtreedt, worden begrippen als testament en contractuele erfstelling immers zinloos. Dan blijft er maar één manier over om al de moeilijkheden die uit oorzaak van een overlijden kunnen oprijzen op te lossen : de tekst van de wet.

Er zijn, mijns inziens, juridisch geen argumenten tegen de vrijheid die de rechtspraak aan de levenden laat hun begrafenis bij voorbaat te regelen.

Integendeel. De wet voorziet als algemeen beginsel, dat het mogelijk is te beschikken voor een tijd dat men er niet meer zal zijn (cfr. artikel 895 Burgerlijk Wetboek) (7). Nu zou ik bijna zeggen dat, al is het lichaam levenloos geworden, men er *toch nog op een zekere manier is*, zolang het stoffelijk overschot niet in de aarde verdwenen is. Zijn teraardebestelling bij voorbaat regelen is dus — het klinke dan wat paradoxaal — beschikken voor een periode die, sociaal gezien, ligt tussen *zijn* en het volstrekte *niet-meer-zijn* : tijdens die kortstondige periode zijn de levensgeesten weliswaar geweken en is men, medisch beschouwd, dood, maar maatschappelijk is de breuk met de medemensen nog niet volledig. Zij kunnen toch nog vóór het kisten, het stoffelijk overschot gaan groeten en dit laatste samen met de overledene, die het menselijk uitzicht nog niet verloren heeft, bezit toch een meer reëel karakter dan het neerbuigen voor de grafzerk van hem die sinds tien jaar of meer aan het proces van de ontbinding onderhevig is.

Aan alle rechtsbekwamen en geëmancipeerde min-

derjarigen toelaten te bepalen hoe zij wensen dat hun lichaam begraven wordt is rekening houden met de menselijke waardigheid en met de beginselen van individualisme en autonomie van de wil die er de corollaria van zijn en waarvan algemeen erkend wordt dat zij aan de basis liggen van ons privaatrecht. De rechtspraak heeft dus werkelijk het probleem beslecht *naar de geest van de wet*, of beter gezegd, naar de geest van ons *recht*, want nergens maakt enige tekst gewag van deze kwestie (8).

3. Frekwentie der vonnissen en arresten.

Als men de rechtspraak onder ogen neemt, die deze stof behandelt, bemerkt men alras dat het merendeel der uitspraken dateert uit de laatste twee decennia van de vorige eeuw. Een tijdsbeeld wordt hier weerspiegeld in de gerechtelijke annalen (9): de strijd der ideeën tussen gelovigen en vrijzinnigen nam toen immers bijzonder scherpe vormen aan.

Vanaf het begin van de twintigste eeuw worden de uitspraken zeldzamer.

Wij bezitten slechts één arrest van het Hof van Cassatie. Het wordt, zoals hoger gezien, voorafgegaan door tegenstrijdige conclusies van de procureur-generaal, die een uitspraak van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van Brussel (kortgeding) wou doen verbreken in het belang van de wet! Dit arrest (van 1899) is derhalve wel bijzonder betekenisvol. Wat de grond van het probleem betreft, werd het sindsdien door de hoven en rechtbanken gevolgd. Alleen in de motivering zijn nuanceverschillen te bespeuren. Hierover meer, infra.

De meeste uitspraken (tenminste deze welke verband houden met het kerkelijk of burgerlijk karakter van de begrafenisplechtigheid) werden geveld in kortgeding. Dit baart geen verwondering; de openbare gezondheid eist dat deze kwesties met spoed zouden beslecht worden.

4. Plaats der teraardebestelling en modaliteiten der begrafenis: twee vragen, één moeilijkheid.

Nu weer gebeurt het dat de verwanten, onder mekaar, of met de overlevende echtgenoot, niet eens kunnen worden *waar* de aflijvige zijn laatste rustplaats zal vinden (10), dan weer bestaat de twistvraag er in te weten of de overledene al dan niet kerkelijk zal begraven worden (11). Men zou ook gevallen kunnen uitdenken waarbij voor beide problemen betwisting bestaat. Over toepassingsgevallen in die zin heeft de rechtspraak zich, bij mijn weten, niet moeten uitspreken. Dit zou trouwens niets aan de stand van zaken veranderd hebben, want aan de twee reeksen vragen die zich konden stellen heeft de jurisprudentie hetzelfde antwoord gegeven.

Principieel beslissen, in die orde: de *de cuius* zelf, vóór zijn afsterven, de overlevende echtgenoot, de verwanten.

5. Oplossing en betoog volgens rechtsleer en rechtspraak.

Die oplossing is vrijwel eenvormig. De verschillen in zienswijze betreffen veeleer de motivering dan de grond van het probleem.

A. Eerste mogelijkheid: de *de cuius* heeft alles zelf geregeld, vóór zijn afsterven.

6. Het recht dit te doen werd sinds de afgewezen vordering van de procureur-generaal bij het Hof van

Cassatie (cfr. supra) niet meer betwist. Oudere vonnissen en arresten erkenden het trouwens reeds uitdrukkelijk (12).

[Ook in het kerkelijk recht vinden wij bepalingen in die zin (natuurlijk alleen voor wat betreft de *plaats* der begrafenis): «Omnibus licet, nisi expresse iure prohibeantur, eligere ecclesiam sui funeris aut coemeterium sepulturae» (Can. 1223, § 1) en «Uxor et filii puberes in hac electione immunes sunt a maritali vel patria potestate» (Can. 1223, § 2).]

Oorspronkelijk was de motivering van de rechtspraak zuiver negatief: «... aucune loi ne défend à l'homme de régler de son vivant le mode et les conditions de sa propre sépulture » (13). Vervolgens kwam het grote (en vage) woord: de mens vindt dit vermogen in het *natuurrecht*. Dit was de stelling van het opperste Hof in 1899, waarbij tevens gezegd werd: «... cette faculté... découle de la personnalité et de la liberté humaine » (14). Het merendeel van de vonnissen en arresten stelt alleen maar vast dat de *de cuius* dit recht heeft, zonder echter hiervoor enige motivering aan te geven. Het is wellicht een lacune in bewuste uitspraken (15), maar, doctrinair gezien, is die motivering niet onontbeerlijk: zij ligt immers, zoals reeds gezegd, bevat in de geest van ons privaatrecht.

Volgens welke normen zal de rechter nu uitmaken welke de wil van de aflijvige was?

De beschikkingen aangaande plaats en manier van begraven kunnen bevat zijn in een testament, maar dit schijnt geen absolute noodwendigheid (16). Zij kunnen ook mondeling getroffen worden (17) of uiteindelijk blijken uit de houding die de overledene vóór zijn dood had aangenomen. De rechtspraak spreekt, in dit laatste geval, van «volonté présumée». Zo beslist een vonnis van de burgerlijke rechtbank van Brussel (18) dat die *vermoede wil* mag afgeleid worden uit:

a) een negatieve faktor: de *de cuius* had geen enkel testament of geschrift nagelaten waarin hij zou verklaren zonder ministerie van de eredienst begraven te willen worden;

gepaard gaande met

b) een reeks positieve gegevens:

- de *de cuius* was gedoopt geworden,
- hij had zijn eerste communie gedaan,
- hij had het vormsel ontvangen,
- hij had gestudeerd aan het St.-Louis kollege te Brussel,
- hij was prefect geweest van een godsdienstige vereniging.

Derhalve, besluit de rechtbank, laat niets toe te bewijzen dat de overledene heeft willen breken met zijn godsdienstig verleden.

Dit vonnis is, in zijn beslissing, onaanvechtbaar. Het betoog is echter niet steeds overtuigend. Dat de *de cuius* gedoopt was, dat hij zijn eerste communie gedaan heeft, dat hij gevormd werd en zelfs het feit dat hij in een katholieke onderwijsinstelling onderrecht genoten heeft, hebben niets met de zaak te zien. Het zijn al factoren waarbij de beslissing getroffen werd door het gezinshoofd en waarbij ofwel de *de cuius* in de onmogelijkheid verkeerde, vooreerst een eigen mening te hebben (doopsel, communie en zelfs vormsel), later, er een op te dringen (schoolbezoek). Het laatste argument (prefect van een godsdienstige vereniging) was in de grond het enige dat moest weerhouden worden en dat overigens op zichzelf vol-

stond, indien het door geen enkel feit werd tegengesproken.

Veel realistischer is de motivering van een uitspraak van Nijvel: «...il faut rechercher non point les actes qui ont marqué le commencement de la vie, mais ceux qui se sont produits aux limites de l'existence» (19). Dit doen dan ook de vonnissen die beslissen dat iemand die, in zijn laatste ogenblikken en in het volle bezit van zijn geestelijke vermogens zijnde, de sacramenten ontvangt daardoor de vroeger gedane uitdrukkelijke verklaring krachtens dewelke hij wenste burgerlijk begraven te worden, herroept (20). Er is nochtans een vonnis van Brussel dat het bij de tegenovergestelde mening houdt. Een erflater had, in zijn testament, verklaard een begrafenis te wensen zonder godsdienstige plechtigheid. Hij had er zelfs aan toegevoegd dit testament onder de bescherming van artikel 1035 van het Burgerlijk Wetboek te plaatsen. Volgens de getuigenis van de weduwe en de ziekenverzorgster had hij, vóór zijn afsterven, godsdienstige bijstand ontvangen. Welnu, dit feit kon, volgens de rechtbank, niet opwegen tegen de uitdrukkelijke bepaling van art. 1035 (21). Deze zeer strenge beslissing vond geen weerklank in de latere rechtspraak.

In zijn geheel beschouwd:

— Men kan zijn begrafenis regelen bij testament, al noemt artikel 895 van ons Burgerlijk Wetboek het testament waarbij de erflater beschikt over *al of een gedeelte van zijn goederen*.

— De regel, bevat in artikel 1035, krachtens dewelke testamenten slechts herroepen kunnen worden, hetzij geheel, hetzij ten dele, door een later testament of door een voor notarissen verleden akte, geldt ook al niet voor het geval dat ons bezig houdt: artikel 1035 is niet van toepassing op het zogenaamd «philosophisch» testament dat kan herroepen worden «par une manifestation contraire, dont l'appréciation est laissée à la conscience du juge» (22). En nog: «...les idées philosophiques de chacun peuvent se transformer à tous moments... il suffit pour cela d'avoir égard à l'attitude qu'il a jugé devoir prendre à ses derniers moments» (23).

— Een geschreven of mondelinge verklaring is niet eens nodig; de vermoede wil kan betekenisvol genoeg zijn (24).

— Er dient nog opgemerkt dat de *de cuius* nochtans over geen ongebreidelde vrijheid beschikt. Indien hij bijvoorbeeld moest bepalen dat hij naast zijn bijzit zou willen begraven worden dan ware een dergelijke clause nietig en zou zij onuitgevoerd blijven als zijnde immoreel (25).

7. De Franse wetgeving heeft, door de wet van 15 november 1887, uitdrukkelijk aan elke meerderjarige en geëmancipeerde minderjarige, in staat om te testeren, het recht toegekend te bepalen hoe hij wil begraven worden (artikel 3).

De wetgever heeft er de aandacht op getrokken dat hierdoor geen enkel nieuw beginsel werd ingevoerd. Deze alzo zuiver interpretatieve wet houdt dus voor ons een aanwijzing (26) van bijkomende aard in gezien de grote overeenkomst tussen ons privaatrecht en dit van onze zuiderburen.

B. Tweede mogelijkheid: de de cuius heeft niets geregeld.

8. Dan zal, in beginsel, de overlevende echtgenoot de wijze en de plaats van de begrafenis mogen bepalen. Hij haalt het dus op de bloed-verwanten.

Waarom?

Sommige uitspraken stellen dit alleen maar vast zonder enige motivering voorop te stellen (27). Meestal echter wordt dit recht gefundeerd op:

a. De hechte band die het huwelijk tussen de echtgenoten geschapen heeft: «...en principe l'époux survivant a ce droit à cause du lien étroit qui l'unit à son conjoint...» (28) En nog: «...les mots *unis jusque dans la mort* ne doivent pas constituer une formule exclusivement réservée aux romanciers ou aux fabricants d'épithètes pour souvenirs funéraires...» (29).

b. De diepe genegenheid die tussen hen bestaan heeft: «...ce droit n'est que la conséquence de l'affection qui est censé régner entre les époux...» (30) En nog: ingeval van betwisting tussen ascendenten en overlevende echtgenoot, dient de voorkeur aan deze laatste gegeven te worden «présument qu'il existe entre les époux le lien le plus étroit d'affection» (31).

c. Het feit dat, door te huwen, de echtelingen in een nieuw sociaal midden getreden zijn (het huisgezin); hoe kortstondig ook de duur van die toestand geweest is, toch heeft dit samenzijn, dat de partners zelf gewild hebben, aan beiden rechten gegeven, zelfs op het lichaam van de andere: «par le mariage, l'homme a fondé une famille nouvelle et créé entre sa femme et lui un lien que la mort même ne dissout pas; ...l'union volontaire de leur corps a donné à chacun des époux des exigences et des droits sur le corps même de son époux, quelle qu'ait été la brièveté du... mariage» (32).

d. Het vermoeden krachtens hetwelk de overlevende echtgenoot «le confident des intentions du défunt» (33) was.

Er is nochtans een vonnis dat de unanimiteit van de rechtspraak komt verbreken. In 1894 sprak de rechtbank van Antwerpen zich uit als volgt: «...c'est en principe à l'héritier, surtout s'il est le père de la défunte, de régler ce qui concerne la sépulture de celle-ci...» Hierbij heeft de echtgenoot alleen maar «un droit de contrôle et de surveillance» (34). Bij die ene uitspraak is het sindsdien gebleven.

Wij zagen hoger dat dit recht dat aan de overlevende echtgenoot werd toegekend slechts *principieel* was. Hij kan het verliezen indien de gronden die hem motiveren verdwijnen of dermate verzwakt lijken dat zij niet langer in aanmerking mogen genomen worden. Dit is bijvoorbeeld het geval als het blijkt dat de echtelingen gescheiden leefden, op het ogenblik dat één van hen stierf (35). Er werd ook geoordeeld dat de vrouw, die tegen haar man een akte tot echtscheiding had ingespannen, zijn begrafenis niet mag regelen: «...il est établi par là même (akte tot echtscheiding) qu'il n'y a plus la moindre affection...» (36). Het Hof van Beroep van Brussel gaf dezelfde oplossing aan een geval waarin gebleken was dat:

a. de verhouding tussen de overledene en haar (tweede) echtgenoot eerder koel was;

b. zij te Brussel had geleefd, hij te Neufvilles (de echtelingen ontmoetten elkaar slechts zelden);

c. de echtgenoot hertrouwd was, amper drie maanden na het afsterven van zijn vrouw;

d. de nieuwe gezellin van de man de juwelen en de klederen droeg van de dode (37).

Al deze elementen wezen er op dat de echtgenoot tegenover zijn vrouw een daadwerkelijke onverschilligheid betoonde. Daarbij kwam nog dat de overledene een grote genegenheid koesterde voor haar zoon en daarvan steeds blij had gegeven. Aan deze laatste kwam het dan ook toe te bepalen waar zij moeder zou begraven worden.

Het feit dat de overlevende echtgenote zich weer verlooft, met het oog op het aangaan van een nieuw huwelijk, is nochtans op zichzelf onvoldoende om er toe te besluiten dat zij daardoor bewees haar eerste man vergeten te zijn. Het is al evenmin een bewijs van onverschilligheid tegenover de afgestorvene⁽³⁸⁾.

Daarentegen heeft het wel geen betoog dat de overlevende echtgenoot elk recht op het regelen van de begrafenis van zijn huwelijksgesellin verliest indien hij deze laatste vermoord heeft. De Portugese rechtspraak had gelegenheid zich in een dergelijk geval uit te spreken⁽³⁹⁾.

In principe wordt de goede verstandhouding tussen de echtelingen vermoed⁽⁴⁰⁾. Degene die beweert dat zij het niet goed met mekaar konden vinden moet dit bewijzen: « *actori incumbit probatio* ».

9. Indien de *de cuius* niet gehuwd was, of indien de overlevende echtgenoot om een of andere reden zijn recht inzake regeling van de begrafenis verloren had, komt dit recht toe aan de bloedverwanten. Dit ook weer krachtens de genegenheid die zij aan de overledene toedroegen. Een vonnis van Bergen zet de zaak goed uiteen en doet (impliciet) opmerken dat de genegenheid vermoed wordt in rechtstreekse verhouding te staan met de graad van verwantschap. De eerst geroepenen (eventueel na de overlevende echtgenoot) zullen dus in beginsel de onmiddellijke nakomelingen zijn, « *ceux-ci pouvant apparaître comme les dépositaires les plus naturels et les plus directs de ses (= du défunt) volontés, voire même comme les représentants de leur auteur disparu ou les continuateurs de sa personnalité...* » En verder de volgende belangwekkende overwegingen: « *...enfin, lorsque tous ces critères viennent à manquer, comme en l'espèce litigieuse, force leur (= aux tribunaux) est bien de quitter le domaine juridique et... de se transporter sur le terrain sentimental pour rechercher et déterminer où était le centre d'affection principal du défunt...* » (41).

Dit is tevens de zienswijze van professor *Dekkers* als hij vooropstelt dat de beperking voorzien door artikel 755 van het Burgerlijk Wetboek ook in deze materie van kracht is: de verwantenvoorrechten gaan niet verder dan de vierde graad. Volgens de zuivere logica zouden zij nochtans moeten toekomen aan alle *verwanten*, van welke graad ook. Maar het ware toch buitenissig de beslissing of iemands stoffelijk overschot ja dan neen in de familiekring zal worden bijgezet, te doen afhangen van een achtergrootoom of van een kozijn die in Amerika leeft⁽⁴²⁾. Trouwens: « *les prérogatives de la parenté sont des droits de nature morale; or, l'intérêt moral s'estompé avec l'éloignement de la parenté* » (43).

Ook de bloedverwanten kunnen het recht verliezen om de begrafenis van de *de cuius* te regelen als namelijk moest blijken, dat de genegenheid, die aan de basis van dit recht ligt, niet bestaan heeft, of, a fortiori, dat de verwanten met de overledene op voet van vijandschap geleefd hebben en hem kwaad toewensten.

10. *Quid* indien de *de cuius* zijn patrimonium aan een algemeen legataris vermaakte? Het Franse Hof van Cassatie oordeelde dat niet-reservataire erfgenamen de overledene niet vertegenwoordigen wanneer er een algemeen legataris bij testament was benoemd. Deze laatste moest dan de begrafenis regelen en de moeilijkheden oplossen die ermee gepaard konden gaan⁽⁴⁴⁾. Er is een oude uitspraak van de vrederechter van Sint-Jans-Molenbeek, die deze stelling verwerpt: de algemene legatarissen mochten maar alleen

de begrafenis regelen omdat zij *tevens* de meest nauwe verwanten van de overledene waren⁽⁴⁵⁾.

11. De rechtbank (zelfs in kortgeding) is niet bevoegd om zelf deze kwesties op te lossen. Zij mag alleen maar de persoon aanduiden die zij gerechtigd acht een beslissing te nemen⁽⁴⁶⁾. Er zijn nochtans uitspraken in tegenovergestelde zin. Zo regelt, in een vonnis van de burgerlijke rechtbank van Brugge, de rechter in kortgeding de opstelling van de doods-brieven; hij beslist verder welke personen er in moeten vermeld worden, hoe de naam van de overledene moet gespeld worden, of er hoofdletters of kleine letters hoeven gebruikt te worden in de schrijfwijze van de « *particules* » en van welke klas van erdienst de *de cuius* zal genieten...⁽⁴⁷⁾.

12. Uiteindelijk heeft de rechtspraak geoordeeld dat de personen die zij aanwijst om alles te regelen daarbij van geen onbeperkte vrijheid genieten. Zij moeten, voor wat de begrafenis betreft, rekening houden met de sociale staat en de financiële toestand waarin de *de cuius* geleefd heeft, met de overtuigingen en be-trachtungen waarvan hij blijk gegeven heeft en met de rang die hij in de maatschappij bekleedde⁽⁴⁸⁾.

Er weze opgemerkt dat die personen tevens artikel 315 van het Strafwetboek in acht hoeven te nemen: het feit zonder voorafgaande toelating van de openbare ambtenaar tot een begrafenis over te gaan of te doen overgaan, of nog de wetten en verordeningen betreffende de begraafplaatsen en de overijde begrafenis te overtreden wordt beschouwd als een wan-bedrijf. Ook de bepalingen van de artikelen 77-81 van het Burgerlijk Wetboek zullen niet uit het oog verloren worden.

13. De lijkverbranding.

Na tamelijk heftige debatten in Kamer en Senaat⁽⁴⁹⁾, werd de wet van 21 maart 1932 gestemd. Het staat iedereen vrij, mits naleving van de pleegvormen door de wet voorzien, te beslissen dat zijn stoffelijk overschot naar het crematorium zal gaan. Geen sprake hier van *verwantenvoorrecht*. Er wordt immers een akte vereist, uitgaande van de *de cuius*, waarin deze laatste de stellige wil te kennen geeft zich te doen verassen. Deze akte moet voldoen aan alle bekwaamheids- en vormvereisten gesteld voor de geldigheid der akten van laatste wilsbeschikking⁽⁵⁰⁾, (artikel 4, 2°, van de wet).

De van krachtwording van deze wet kwam meteen de stelling van de procureur-generaal van het Hof van Cassatie, volgens dewelke niemand zijn eigen begrafenis mocht regelen⁽⁵¹⁾, definitief omverwerpen.

De vermoede wil is hier dus niet voldoende opdat tot lijkverbranding zou overgegaan worden. Er was wel een amendement ingediend geworden (door volks-vertegenwoordiger *Fieullien*) krachtens hetwelk de vermoede wil *wel* een rol zou gespeeld hebben, maar dan op negatieve wijze: de akte waarin men de wens uitdrukte na zijn dood verast te worden, zou slechts geldig zijn, indien zij niet ouder was dan vijf jaar⁽⁵²⁾. Een stilzwijgende herroeping zou dus verondersteld worden als de *de cuius* zich niet om de vijf jaar de moeite getroost had bewuste akte te doen hernieuwen. Het amendement werd verworpen⁽⁵³⁾.

14. Besluit.

Een hoger vermeld vonnis van de rechtbank van Bergen (24 januari 1931) heeft terecht vastgesteld dat men zich hier bevindt voor gevallen waarin de

rechter soms verplicht is het zuiver juridisch domein te verlaten om de voorkeur te geven aan beschouwingen van sentimentele aard. Ik zou durven zeggen dat, als hij de persoon aanduidt die alles zal regelen, hij als het ware een rangtabel heeft opgemaakt van de gevoelens die de onderscheidene « kandidaten » jegens de overledene koesterden. In principe bekleedt de overlevende echtgenoot de eerste plaats in de lijst. Professor Dekkers spreekt dan ook van *voorrechten van de verwantschap en van het huwelijk* (*prérogatives de la parenté et du mariage*) (54).

Het beoordelen van de genegenheid en de liefde die men voor de *de cuius* koesterde is een feitelijke kwestie. Niet te verwonderen dus, dat wij tussen de ontlede uitspraken maar één arrest van het Hof van Cassatie tellen.

14bis. In de delikate kwesties die soms gesteld worden bij iemands overlijden, schenen de rechters zelf niet steeds klaar te zien. In dit verband wil ik de zeer eigenaardige tegenstelling aanstippen die bestaat tussen twee vonnissen van dezelfde rechtbank (Brussel) en geveld door dezelfde rechter (President Van Moorsel). Het ene is amper vier jaar ouder dan het andere en nochtans is de geest van die uitspraken totaal verschillend, ja zelfs tegenstrijdig. Beide mislukken in hun betoog.

Het eerste vonnis (16 februari 1887, voormeld) houdt rekening met factoren als doopsel, vormsel en confessioneel onderwijs. Ik wees er hoger op dat die argumenten niet mochten weerhouden worden. Men krijgt, bij het lezen van dit vonnis, de indruk dat de *de cuius* kost wat kost kerkelijk moest begraven worden (55). Hoe totaal verschillend is de toon van het vonnis van 21 juli 1891 (voormeld): het feit dat de stervende de sacramenten ontvangen had vóór zijn dood weegt niet op tegen de formele beschikking van artikel 1035 (56). Dit is al even ongerijmd als sommige argumenten van de uitspraak van 1887. Een noot bij het vonnis voegt er zelfs aan toe: « L'absence de toute révocation en due forme, élève une présomption bien puissante, on peut dire décisive de fausseté contre toute allégation d'un changement de volonté, qui ne se révèle, ni par un acte de révocation, ni par un testament. Celui qui a inscrit ses volontés en un acte qui lui survit et qui a la forme du testament, sait le besoin d'une révocation... » Al te streng. Want « à l'impossible nul n'est tenu ». En hoe vaak zal het niet gebeuren dat de stervende wel gezond van geest is (wat hem toelaat de bijstand van een erediens te vragen) maar fysisch te zwak om nog enerlei geschrift te tekenen? In elk geval miskenden vonnis en commentator het beginsel volgens hetwelk de herroepelijkheid (zij weze uitdrukkelijk of stilzwijgend) behoort tot het wezen van het testament, daar zij als doel heeft, tot het laatste ogenblik, de vrije wil van de erflater te waarborgen (57). De noot wijst verder op de tegenstelling die bestaan heeft tussen de houding van de stervende en de voorschriften die hij vastlegde « au temps du plein exercice de ses facultés ». Hetgeen bijna insinueert dat men noodzakelijkerwijze zijn gezond verstand verliest als men gaat sterven. En de commentator, handelend over de duisterheid en de onzekerheid die er bestaan nopens de graad van toestemming van een stervende, vervolgt: « Dans le doute, le ministre du culte ne refuse point son ministère... Il suppose volontiers ce qui n'existe point ». De aantijging is nogal sterk en in elk geval te algemeen. De noot eindigt met een beschouwing als deze: « Dans le domaine du droit, les volontés des hommes ne valent qu'à la condition d'être constatées, d'être

certaines ». Dit is ook weer niet juist en het volstaat te herinneren aan de artikelen 1156-1164 (« Verklaring van de overeenkomsten ») van ons Burgerlijk Wetboek (58) waaruit herhaaldelijk het tegenovergestelde blijkt.

14ter. Is het verkieslijk aan deze problemen wettelijk een definitieve oplossing te geven? Ik geloof het niet. De beginselen schijnen nu immers vastgelegd door rechtspraak en rechtsleer: de voorkeur van de overlevende echtgenoot op de bloedverwanten wordt algemeen aanvaard en hier ware een nieuwe wet maar de bekrachtiging van een bestaande toestand. Anderzijds ware het toch onbegonnen werk de praktische moeilijkheden te willen oplossen door een limitatieve opsomming van al de toestanden die aanleiding geven tot het verlies van dit verwantenvoorrecht en van al de aanwijzingen die zouden toelaten te besluiten tot de vermoede wil van de *de cuius*.

Jacques DE BRUYNE.

(1) Voor dit alles cfr. R. Dekkers in De Page « *Traité élémentaire de droit civil belge*, IX, n° 10.

(2) R. Dekkers in o.c. IX, n° 13.

(3) cfr. Codex Iuris Canonici, Can. 1239, § 3.

(4) « *L'homme révolté* », p. 195 (weliswaar hebben deze woorden, in het geschiedkundig overzicht dat Camus geeft, alleen betrekking op de Nihilisten maar ik meen dat zij ook in onze tijd gelden voor een groot aantal militante vrijzinnigen).

(5) De verwanten of de overlevende echtgenoot die de aktie inspannen, handelen in naam van de *de cuius* die in de materiële onmogelijkheid verkeert zijn belangen nog verder te verdedigen.

(6) 3 juli 1899, Pas. 1899.I.318.

(7) Weliswaar gaat het over beschikkingen inzake goederen, maar sinds lang wordt aangenomen dat het testament ook bepalingen van niet-patrimoniale aard geldig kan bevatten.

(8) En vindt men juist in het stilzwijgen van de wet geen argument van bijkomende aard? Er is toch nog het adagium « al wat niet verboden is, is toegelaten », dat, soms te pas vaak te onpas, werd gebruikt, maar dat hier een toepassingsdomein vindt (In die zin: Nijvel, 29 mei 1876, Pas. 1876, 3, 193).

(9) De rechtspraak (en het recht in het algemeen) is te beschouwen als een werkelijke bron van historie en sociologie, bron die deze wetenschappen al te vaak verwaarlozen (zie daarover het laatste werk van R. Savatier: « *Les métamorphoses économiques et sociales du droit privé d'aujourd'hui* »).

Uit die korte opeenvolging van vonnissen en arresten gedurende twintig jaar enerzijds en uit de afwezigheid van uitspraken gedurende de laatste twee decennia anderzijds, blijkt ook weer het groot belang van een nieuwe werkmethode op wier belang de laatste tijd de aandacht werd getrokken: de gerechtelijke statistiek (zie daarover R. Dekkers in « *Rechtskundig Weekblad* » 1959-1960, kol. 1433-1438).

(10) cfr. b.v. Namen, 24 maart 1882, Pas. 1882, Pas. 1882, 3.175; Burg. Rechtb. Luik, 11 juli 1884, B.J. 1885.936; Luik, 5 februari 1886, Pas. 1886.2.184; Kortrijk, 26 januari 1901, P.P. 1901.690; B.R. Luik, 6 oktober 1921 P.P. 1922.56; Brussel, 13 maart 1935, Pas. 1936.2.9...

(11) cfr. b.v. B. Rb. Brussel, 16 februari 1887, J.T. 1887. 259; Gent, 26 januari 1889, B.J. 1889.333; B.R. Brussel, 21 juli 1891, B.J. 1891.991; B. R. Gent, 18 mei 1895, Pas. 1895. 3.270; Verviers, 23 maart 1922, P.P. 1922.148...

(12) Zie b.v. Nijvel, 29 mei 1876, voormeld; B.R. Luik, 11 juli 1884, voormeld; B.R. Brussel, 21 juli 1891, voormeld... Zie ook Pandectes Belges, V° « *Funérailles* », n° 9.

(13) cfr. Nijvel, 29 mei 1876, voormeld.

(14) Cassatie 3 juli 1899, voormeld.

(15) cfr. art. 97, eerste lid, van de Grondwet.

(16) cfr. Pandectes Belges, V° « *Funérailles* », n° 12: « Il ne nous paraît pas qu'il faille ici un testament juridiquement valable; puisqu'il s'agit d'interpréter une volonté, il faut uniquement, selon nous apprécier si de l'acte invoqué résultent clairement les intentions du défunt. »

Volgens R. Dekkers moet de *de cuius*, in principe, zijn wil kenbaar gemaakt hebben in testamentaire vorm (in De Page, o.c., IX, n° 30).

Voor Kluyskens is « gelijk welke wilsuiting voldoende » (cfr. « *De schenkingen en testamenten* », n° 8, blz. 22).

De Franse wetgeving eist echter dat de wil uitgedrukt worde in een testament of door een verklaring gemaakt in testamentaire vorm « soit par devant notaire, soit sous signature privée (wet van 15 november 1887, artikel 3, alinea 3). Maar, in werkelijkheid schijnen die beschikkingen niet steeds gevolgd te worden: « Il est clair que, malgré les dispositions assez strictes de la loi de 1887, les intentions du défunt, lorsqu'elles peuvent être connues, doivent régler la situation... » (Planiol et Ripert, *Traité pratique*, t. IV, éd. 1956, n° 9 — met verwijzing naar de rechtspraak).

(17) cfr. Pandectes Belges, loc. cit., n° 22. In dit geval zal de rechter zich echter zeer voorzichtig moeten betonen; hij zal de zedelijkheid en de eerbaarheid van hem die de mondelinge verklaring van de *de cuius* overbrengt en de omstandigheden waarin die verklaring werd afgelegd met zorg nagaan.

(18) B.R. Brussel, 16 februari 1887, voormeld.

(19) Nijvel, 29 mei 1876, voormeld.

(20) B. R. Brussel, 1 april 1899, Pas. 1899.3.158; B. R. Luik, 21 mei 1914, Pas. 1914.3.268.

(21) B.R. Brussel, 21 juli 1891, voormeld (met noot in dezelfde zin).

(22) B. R. Brussel, 1 april 1899, voormeld.

Adde: R. Dekkers in De Page, o.c., IX, n° 30: «...le testament peut être révoqué tacitement...» en VIII, n° 831; Kluyskens, op. et loc. cit.: «... deze herroeping zal op elke onduidelijke wijze kunnen geschieden ».

(23) B. R. Luik, 21 mei 1914, voormeld. Zo is het ook voor Kluyskens voldoende dat iemand, op zijn sterfbed, zich heeft laten berechten opdat de testamentaire clause waarin hij de wens uitdrukte burgerlijk begraven te worden, van generlei kracht meer zou zijn (op. et loc. cit.).

(24) B. R. Brussel 16 februari 1887, voormeld; Bergen, 24 januari 1931, Pas. 1932.2.105. *Adde*: Pandectes Belges, V° « Funérailles », n° 33.

(25) Pandectes Belges, loc. cit., n° 27.

(26) Een aanwijzing, geen argument. Een vreemde wet (al is zij dan maar interpretatief) kan immers in België generlei geldigheid hebben.

(27) Cfr. b.v. Antwerpen, 6 april 1899, Pas. 1899.3.184; Brussel, 13 maart 1935, voormeld.

(28) B.R. Luik, 11 juli 1884, voormeld.

(29) Bergen, 24 januari 1931, voormeld.

(30) Antwerpen, 23 januari 1892, Pas. 1892.3.196.

(31) Brussel, 27 juni 1931, Pas. 1932.2.105.

Zie ook R. Dekkers in De Page, o.c., IX, n° 30, Ripert et Boulanger « Traité élémentaire de droit civil de M. Planiol », III, n° 1511.

(32) B. R. Luik, 6 oktober 1921, P.P. 1922.56. Maar gedeeltelijk *contra* (betreft alleen de rechten van de man tegenover zijn echtgenote) een voetnota onder een vonnis van de B.R. van Lissabon: «... ils (=les tribunaux) ne sauraient tenir aucun compte de certains arguments exagérés, tels que celui tiré d'une prétendue propriété du mari sur la femme... » Dalloz, Jur. Gén. 1875.3.49.

(33) Pandectes Belges V° « Funérailles », n° 37. Zie ook R. Dekkers in De Page, o.c., IX, n° 30.

(34) Antwerpen, 16 januari 1894, Pas. 1894.3.139.

(35) B. R. Luik, 11 juli 1884, voormeld.

(36) Antwerpen, 23 januari 1892, Pas. 1892.3.196.

(37) Brussel, 13 maart 1935, voormeld.

(38) B. R. Luik, 6 oktober 1921, voormeld.

(39) B. R. Lissabon, 31 augustus 1874, Dalloz, Jur. Gén. 1875.3.49.

(40) Brussel, 27 juni 1931, voormeld (impliciet).

(41) Bergen, 24 januari 1931, voormeld. Zie ook, in die zin, B. R. Luik, 11 juli 1884, voormeld; Verviers, 23 maart 1922, voormeld.

(42) Deze heeft de overledene immers slecht of helemaal niet gekend. Men moet dus niet veronderstellen dat hij voor

hem een dermate grote genegenheid koesterde dat zij het nemen van gewettigde beslissingen wettigt.

(43) R. Dekkers in De Page, o.c., IX, n° 15.

(44) Franse Cass. 24 juni 1925, B.J. 1926.370.

(45) Vrederegerecht St-Jans-Molenbeek, 27 november 1888, J.T. 1889.217. In dezelfde zin, zie R. Dekkers in De Page, o.c., IX, n° 16.d.

(46) Nijvel, 29 mei 1876, voormeld; Antwerpen, 22 octob. 1896, Pas. 1897.3.7; Antwerpen 6 april 1899, Pas. 1899.3.184...

Adde: R. Dekkers in De Page, o.c., IX, n° 28.

(47) Brugge, 13 december 1888, B. J. 1889.29. Zie ook Namen, 24 maart 1882, Pas. 1882.3.175.

(48) Nijvel, 29 mei 1876, voormeld; Antwerpen, 16 januari 1894, Pas. 1894.3.139.

(49) Vooral de katholieke parlementairen waren de nieuwe wet ongunstig gezind. Het kerkelijk recht verbiedt immers de lijkverbranding: « Fidem defunctorum corpora sepelienda sunt, reprobata eorumdem crematione. Si quis quovis modo mandaverit ut corpus suum cremetur, illicitum est hanc exsequi voluntatem; quae si adiecta fuerit contractui, testamento aut alii culibet actui, tanquam non adiecta habeatur » (Can. 1203, § 1 en 2). De katholieke die het verbod met de voeten zou treden, zou verstoken blijven van een kerkelijke begrafenis: « Ecclesiastica sepultura privatur...: qui mandaverint suum corpus crematione tradi » (Can. 1240, § 1, 5°).

(50) Toch spelen de overledenen een rol, in die zin dat er een geschreven aanvraag vereist wordt, uitgaande van een familielid of van elke andere persoon bevoegd om de begrafenis te regelen (artikel 4, 1° van de wet).

(51) Bij cassatie 3 juli 1899, voormeld.

(52) Cfr Annales Parlementaires, Chambre des Représentants 1930-1931, p. 2063.

(53) Cfr. ibidem, p. 2183.

(54) R. Dekkers « Précis de droit civil belge », deel 3, n° 394 en 1062. (In de nederlandstalige uitgave van dit werk wordt alleen gesproken van « verwantenvoorrechten » — cfr « Handboek van burgerlijk recht », deel 3, n° 394 en 1062).

In een voetnota onder het hoger vermeld vonnis van Lissabon (31 augustus 1874) wordt zelfs gesproken over « prérogatives de la puissance maritale ». Over de inhoud van deze term kon geredetwist worden. Sinds onze nieuwe wetgeving op de wederzijdse rechten en plichten van de echtelingen heeft die uitdrukking beslist alle waarde verloren.

(55) Zoals gezegd: het laatste argument (de man was prefect van een godsdienstige vereniging geweest), was op zichzelf voldoende om, gepaard gaande met de afwezigheid van elk testament of geschrift in tegenovergestelde zin, de kerkelijke begrafenis te verzekeren.

(56) De man had, bij testamentaire beschikking, verklaard burgerlijk begraven te willen worden.

(57) R. Dekkers, « Handboek van burgerlijk recht », deel 3, n° 1079.

(58) Het gaat er over bepalingen en woorden die voor twee betekenissen vatbaar zijn (artt. 1157-1158), over dubbelzinnigheden (art. 1159), over gevallen van twijfel (art. 1162)... Blijkt de wil van de partijen hier zo « constatée et certaine » te zijn? En toch bevinden wij ons hier op het domein van de verbintenissen, waar de autonomie van de wil evangelie is (artikel 1134)...

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 8 januari 1960.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Bayot.

Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Bediendenkontraakt. — Afdanking zonder voorafgaande opzegging. — Bewijs van de zwaarwichtige reden.

Krachtens artikel 18 van de samengeordende wetten op het bediendenkontraakt mag de werkgever slechts zijn bediende zonder voorafgaande opzegging afdanken indien hij het bestaan van een zwaarwichtige reden bewijst.

De verklaring van de afgevaardigde geneesheer, waarbij het door de arbeidsongeschikte bediende overgelegd medisch attest wordt tegengesproken, levert als zodanig niet het bewijs op van de onjuistheid van laatstbedoeld attest (zie nader het arrest).

N.V. Anciens Etablissements De Sutter t/ Deweer.

Gelet op de bestreden sententie, op 3 september 1957 gewezen door de Werkrechtensraad van beroep te Brussel, kamer voor bedienden;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 8 van het koninklijk besluit van 20 juli 1955, tot samenordering van de wetten betreffende het bediendencontract, inzonderheid van het vierde lid van dit artikel, en, bijgevolg, 20 van hetzelfde koninklijk besluit en 1315 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat de bestreden sententie beslist « dat gezien de tegenstrijdige geneeskundige adviezen », aanlegster, om het bediendencontract zonder voorafgaande opzegging te verbreken, « niet alleenlijk op de zienswijze van de door haar afgevaardigde geneesheer mocht steunen om tot de niet gerechtvaardigde afwezigheid » van weerster te besluiten, maar « dat zij, alvorens een beslissing te treffen, om aanduiding van een geneesheerscheidsman had dienen te verzoeken »,

1) dan wanneer artikel 8 van voormeld koninklijk besluit van 20 juli 1955 op het bediendencontract bepaalt dat de door de werkgever afgevaardigde geneesheer nagaat « of de bediende werkelijk arbeidsongeschikt is »; deze wettekst aan dit nagaan de voorrang

toekent op het medisch attest dat door de bediende tot rechvaardiging van zijn arbeidsongeschiktheid overgelegd is, dat noch deze wettekst, noch enige andere tekst, eisen dat de geneesheer-scheidsman aangesteld wordt in geval de bovenbedoelde geneeskundige adviezen elkander tegenspreken; zodat de bestreden sententie, door te beslissen dat dergelijke aanstelling diende te worden aangevraagd, aan de wet een vereiste toegevoegd heeft dat zij niet inhoudt (schending van bovengemeld artikel 8, lid 4) en ten onrechte laten gelden heeft dat de litigieuze opzegging tot vergoeding aanleiding gaf (schending van bovengemeld artikel 20);

2) dan wanneer, in elk geval, een eis in rechte tot aanstelling van een geneesheer-scheidsman had dienen te worden ingesteld door de bediende die van zijn arbeidsongeschiktheid had moeten doen blijken wanneer de door de werkgever afgevaardigde geneesheer eenmaal wettig vastgesteld had dat hij niet werkelijk arbeidsongeschikt was, zodat de bestreden sententie, door uitspraak te doen zoals zij gedaan heeft de last van de bij artikel 8, lid 4, van voormeld koninklijk besluit ingevoerde bewijslevering opgelegd heeft, aldus deze bepaling en meteen artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek schendende;

Over beide onderdelen samen :

Overwegende dat de bestreden sententie vaststelt dat verweerster, bediende van aanlegster, door deze zonder voorafgaande opzegging afgedankt werd, doch dat laatstgenoemde aanvoert dat de verbreking van het contract gewettigd is door een zwaarwichtige reden, namelijk het feit dat de bediende op 1 juli 1955 een medisch attest van arbeidsongeschiktheid ingediend heeft hetwelk niet met de werkelijkheid strookte; dat aanlegster deze stelling gesteund heeft op de enkele omstandigheid dat de door haar overeenkomstig lid 4 van artikel 8 van de bij het koninklijk besluit van 20 juli 1955 geordende wetten afgevaardigde geneesheer, verklaard heeft dat verweerster op 1 juli 1955 geschikt was om te werken;

Overwegende dat volgens artikel 18 van evengenoemde wetten de werkgever zijn bediende slechts zonder voorafgaande opzegging mag afdanken indien hij het bestaan van een zwaarwichtige reden bewijst;

Overwegende, voorzeker, dat krachtens voormeld art. 8 de bediende de arbeidsongeschiktheid die hij inroep moet rechtvaardigen, doch dat hij dit bewijs door overlegging van een medisch attest vermag te leveren, onder voorbehoud van het recht voor de werkgever de bediende door een door hem afgevaardigde geneesheer te laten onderzoeken, ten einde na te gaan of hij werkelijk arbeidsongeschikt is;

Overwegende dat, in strijd met het in de voorziening betoogde, noch artikel 8 noch enige andere wetsbepaling aan de verklaring waardoor ingevolge bewust nagaan de afgevaardigde geneesheer het door de bediende overgelegd medisch attest tegenspreekt, « voorrang op dit attest » toekennen, dit wil zeggen daaraan het karakter toekennen van een daad die op zichzelf het bewijs van de onjuistheid van het attest oplevert;

Overwegende dat zo, om dergelijk bewijs te leveren, de werkgever niet noodzakelijk om de aanstelling van een derde geneesheer behoeft te verzoeken, het dispositief van de sententie wettig gerechtvaardigd is door de reden dat, gezien het medisch attest dat overeenkomstig artikel 8, lid 4, van de geordende wetten door verweerster overgelegd was, aanlegster niet « uitsluitend » op de verklaring van de door haar afgevaardigde geneesheer mocht steunen « om tot de niet gerechtvaardigde afwezigheid van verweerster te besluiten »

en om haar op deze grond zonder voorafgaande opzegging af te danken;

Dat het middel niet kan ingewilligd worden;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 8 januari 1960.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Vroonen.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat : Mr. Struye.

Handelshuurovereenkomsten. — Huurder na het verstrijken van de contractuele duur in het bezit van het verhuurde goed gelaten. — Geldigheid en werking van de opzegging, die een kortere termijn dan die van achttien maanden vermeldt.

Wanneer de huurder, die van het recht op hernieuwing van een handelshuurovereenkomst vervallen na het verstrijken van de contractuele duur, in het bezit van het verhuurde goed gelaten wordt, komt een nieuwe huurovereenkomst van onbepaalde duur tot stand, waaraan de verhuurder mits een opzegging van tenminste achttien maanden een einde kan maken, onverminderd het recht voor de huurder de hernieuwing te vragen (art. 14, wet van 30 april 1951). Het was de bedoeling van de wetgever in de door het plaatselijk gebruik bepaalde termijn, die in zake huur van onbepaalde duur van gemeen recht is, overeenkomstig de artikelen 1736 en 1759 B.W. door een termijn van achttien maanden te vervangen.

Geen enkele wetsbepaling verklaart echter de opzegging nietig, die een kortere termijn dan die van achttien maanden vermeldt.

Bij deze opzegging doet immers de verhuurder met zekerheid zijn voornemen blijken een einde aan de huurovereenkomst te maken. De huurder is echter slechts bij het verstrijken van de door de wet bepaalde termijn verplicht het gehuurde te ont-ruimen.

Wwe Malfait - Bormans t/ Martens.

Gelet op het bestreden vonnis, op 19 december 1958 in hoger beroep gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Gent;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 14 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten en 97 van de Grondwet,

Doordat het bestreden vonnis, na uitdrukkelijk vastgesteld te hebben dat de door verweerder aan eiseres gegeven opzegging van een handelshuurovereenkomst onder toepassing viel van artikel 14, lid 3, van voormelde wet, betreffende de huurders die na het verstrijken van de overeenkomst in het bezit van het verhuurde goed worden gelaten, na impliciet doch duidelijk vastgesteld te hebben, of minstens zonder ontkend te hebben dat, zoals eiseres het in haar conclusies staande hield en zoals verweerder het in zijn dagvaardingsexploot vermeldde en het beroepen vonnis het uitdrukkelijk vaststelde, de opzegging op

25 juli 1957 tegen 1 februari 1958 gegeven werd, en na beslist te hebben dat deze opzegging slechts mits inachtneming van een termijn van 18 maanden, hetzij tot 25 januari 1959 geldig was, beslist heeft dat de opzegging tegen 25 januari 1959 van waarde verklaard wordt en een termijn van respijt voor ontruiming tot twee maanden na de betekening van het vonnis aan eiseres heeft toegekend, zulks om reden dat, ondanks het feit dat verweerder niet met juistheid het einde van een termijn van 18 maanden in de opzegging aangestipt had, eiseres wist dat de wettelijke termijn van 18 maanden vanaf de opzegging begon te lopen,

Eerste onderdeel :

dan wanneer verweerder slechts mits een opzegging van minstens achttien maanden een einde kon stellen aan de huurovereenkomst van onbepaalde duur, die volgens artikel 14, lid 3, tussen partijen tot stand gekomen was,

dan wanneer de gegeven opzegging aan die vereisten van de wet niet beantwoordde en dus niet geldig kon verklaard worden,

dan wanneer alleszins eiseres na de betekening van de opzegging niet beschikt heeft over de drie maanden (tussen de achttiende en de vijftiende maand), tijdens dewelke zij volgens artikel 14, lid 1, een huurhernieuwing kon aanvragen;

Tweede onderdeel :

dan wanneer het intrinsiek tegenstrijdig was, enerzijds, te beslissen dat de opzegging slechts mits inachtneming van een termijn van 18 maanden geldig was, en, anderzijds te beslissen dat de kwestieuze opzegging die mits inachtneming van een termijn van 6 maanden en 5 dagen gegeven werd, toch geldig was;

Derde onderdeel :

dan wanneer het alleszins uit de motivering van het bestreden vonnis onmogelijk kan uitgemaakt worden of het vonnis heeft willen beslissen dat eiseres, bij het ontvangen van een opzegging tegen 1 februari 1958, moest weten, dat deze opzegging tegen 25 januari 1959 gold, om reden dat de wet een opzegging van 18 maanden verplichtend maakt, dan wel of het heeft willen beslissen dat eiseres door verweerder, of op een andere wijze, er van verwittigd werd dat een termijn van 18 maanden vanaf 25 juli 1957 begon te lopen,

dan wanneer de dubbelzinnigheid en de onduidelijkheid van deze motivering aan het Hof van Verbreking niet toelaten zijn controlerecht over de wettelijkheid van de bestreden beslissing uit te oefenen, en met het gebrek aan de door artikel 97 der Grondwet vereiste motivering gelijk staat :

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat het bestreden vonnis vaststelt, dat aanlegster, die van het recht op hernieuwing van een handelshuurovereenkomst vervallen was, na het verstrijken van de huurovereenkomst in het bezit van het verhuurde goed gelaten;

Overwegende dat, in dergelijk geval, naar luid van het in de wet van 30 april 1951 vervat voorlaatste lid van artikel 14, een nieuwe huurovereenkomst van

onbepaalde duur tot stand komt waaraan verhuurder mits een opzegging van tenminste achttien maanden een einde kan maken onverminderd het recht, voor de huurder, de hernieuwing te vragen;

Overwegende dat de wetgever bedoeld heeft de door het plaatselijk gebruik bepaalde termijn, die in zake huur van onbepaalde duur, van gemeen recht is, overeenkomstig de artikelen 1736 en 1759 van het Burgerlijk wetboek, door een termijn van achttien maanden te vervangen;

Overwegende enerzijds, dat geen wetsbepaling de opzegging nietig verklaart die een kortere termijn dan die van achttien maanden vermeldt; dat de verhuurder niettemin bij deze opzegging met zekerheid zijn voornemen doet blijken een einde aan de huurovereenkomst te maken, maar dat de huurder slechts bij het verstrijken van de door de wet bepaalde termijn verplicht is het gehuurde te ontruimen;

Overwegende, anderzijds, dat, vermits aanlegster over een termijn van achttien maanden vanaf de opzegging beschikte, zij, in strijd met hetgeen in het middel beweerd wordt, niet beroofd was van het recht om overeenkomstig het eerste en het derde lid van voormeld artikel 14, de huurvernieuwing aan te vragen;

Dat dit onderdeel van het middel naar recht faalt;

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat de rechter beslist, niet dat de gedane opzegging slechts mits vermelding van een termijn van achttien maanden in de opzegging geldig is, maar dat « de opzegging slechts mits inachtneming van een termijn van achttien maanden » geldig was, dit wil zeggen dat de in de opzegging vermelde termijn overeenkomstig de wet diende verlengd te worden; dat zulke beslissing geen tegenstrijdigheid inhoudt;

Over het derde onderdeel :

Overwegende dat het vonnis er op wijst dat aanlegster « tevergeefs aanhaalt dat de opzegging haar niet met juistheid het einde van een termijn van achttien maanden aangestipt had », en verklaart « dat zij immers wist dat vanaf de opzegging de termijn van achttien maanden begon te lopen »;

Dat de rechter aldus vaststelt, niet dat aanlegster « moest weten », maar dan zij « wist » dat zij over een termijn van achttien maanden beschikte die met de opzegging inging; dat de laatste twee onderdelen van het middel feitelijke grondslag missen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 1 juli 1960.

Voorzitter : M. Devaux.

Raadsheren : M.M. Somerhausen en De Bock.

Auditeur : M. Van Assche.

Advokaat : Mr. Ph. Crousse.

Legaat aan kerkfabriek. — Ongunstig advies van de gemeenteraad over de door de kerkfabriek gevraagde machtiging. — Aanvraag van een V.Z.W. tot aanvaarding van het legaat juridisch niet te verantwoorden. — Toewijzing bij K.B. van het legaat aan de C.O.O.

Een legaat, voor een openbare instelling bestemd, kan bij wijze van interpretatie door een K.B. niet aan een privaatrechtelijke rechtspersoon toegewezen worden. Indien aldus het legaat aan de vereniging zonder winstoogmerk niet kan toegekend worden, is de C.O.O. uitsluitend bevoegd dit legaat te aanvaarden.

Association Saint-Adrien V.Z.W. t/ 1. Belgische Staat (Minister van Justitie), 2. Commissie van Openbare Onderstand van Brussel, 3. Commissie van Openbare Onderstand van Elsene.

Arrest Nr. 7998.

Gezien het op 18 juli 1958 ingediende verzoekschrift, waarbij de vereniging zonder winstoogmerk « Association Saint-Adrien » de nietigverklaring vordert van het koninklijk besluit van 14 mei 1958 waarbij haar de machtiging wordt geweigerd tot het aanvaarden van het legaat van 25.000 frank dat wijlen Eugène Vanderplancke had bestemd voor de armen van de parochie van de Heilige Adrianus;

.....

Gehoord het afwijkend advies van de heer auditeur Van Assche;

Overwegende dat wijlen Eugène Vanderplancke bij authentiek testament « een bedrag van 25.000 frank heeft vermaakt aan de kerkfabriek van de parochie van de Heilige Adrianus voor de behoeftigen van de parochie »; dat de fabriekraad op 5 maart 1956 aan het kerkmeesterscollege opdracht gaf de procedure voor aanvaarding van het legaat in te stellen; dat de gemeenteraden van Elsene en Brussel, tot wier grondgebied de parochie van de Heilige Adrianus behoort, ongunstig hebben geadviseerd over de door de kerkfabriek gevraagde machtiging; dat verzoekster op 11 januari 1957 machtiging heeft gevraagd tot het aanvaarden van genoemd legaat; dat het bestreden besluit bepaalt : « Aan de fabriek van de kerk van de Heilige Adrianus ... en aan de vereniging zonder winstoogmerk « Association Saint-Adrien », gevestigd te Elsene, wordt geen machtiging verleend tot het aanvaarden van bovenvermeld legaat »;

Overwegende dat verzoekster betoogt, dat de overledene kennelijk de bedoeling heeft gehad de behoeftigen van zijn parochie te helpen door bemiddeling van een parochiewerk dat alle waarborgen bood; dat zij doet gelden dat zij, volgens haar statuten, tot doel heeft : « in te stellen, te beheren en te bevorderen alle katholieke parochiewerken en inzonderheid alle christelijke liefdadigheidswerken, werken voor verzorging, bijstand, onderlinge bijstand, verzekering en samenwerking, alle werken voor zieken-, wezen-, bejaarden- en armenzorg »; dat zij hieruit afleidt dat

zij, en zij alleen, dus de wil van de overledene kan volbrengen door het legaat voor de behoeftigen van de parochie te besteden;

Overwegende dat het betwiste legaat niet aan verzoekster, maar aan de kerkfabriek vermaakt is; dat de Koning het testament van Eugène Vanderplancke niet mag interpreteren en een privaatrechtelijk rechtspersoon machtigen tot het aanvaarden van het legaat dat de erflater blijkbaar voor een openbare instelling heeft bestemd; dat het middel niet opgaat;

Overwegende dat verzoekster nog doet gelden, dat het legaat niet bestemd is voor de behoeftigen in het algemeen, maar « voor de behoeftigen van de parochie van de Heilige Andrianus », welke parochie gedeeltelijk op het grondgebied van de gemeente Elsene en gedeeltelijk op dat van de gemeente Brussel is gelegen; dat zij betoogt, dat het betwiste legaat, als het aan de Commissie van Openbare Onderstand van Elsene en Brussel ten goede kwam, van zijn doel zou worden afgewend;

Overwegende dat het bestreden besluit het legaat niet toekent aan de Commissie van Openbare Onderstand van Elsene en Brussel, maar onder meer als volgt is gemotiveerd;

« Overwegende, anderdeels, dat dit legaat vermaakt is binnen het kader van het publiek recht; dat, derhalve, bij de uitsluiting van de verzoekende vereniging zonder winstoogmerk, privaatrechtelijk rechtspersoon, de Commissies van Openbare Onderstand van Brussel en van Elsene, wettelijke vertegenwoordigers van de behoeftigen van bovengenoemde parochie waarvan het gebied zich uitstrekt over het grondgebied van beide genoemde gemeenten, uitsluitend bevoegd zijn om bedoelde gift te verkrijgen »;

Overwegende dat de Koning niet bevoegd is om het betwiste testament te interpreteren, maar dat juist de onbevoegdheid van de steller van de akte de bepaling van de bestreden akte wettigt;

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep wordt verworpen.

Artikel 2 : De kosten, bepaald op 750 fr., komen ter laste van verzoekster.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5de Kamer. — 1 december 1959.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Vanparijs en Noest.

Advokaat-generaal : M. Dehoo.

Advokaten : Mrs. Bauwens (Waregem),

Wouters (Tielt) en Denijs (Roeselare).

1. Landpacht. — Opvolger der ouders bij de exploitatie van het erf. — Eerste ingebruiknemer.
2. Landpacht. — Opzeggingstermijn. — Niet nakoming. — Geen nietigheid van de opzegging. — Onregelmatige opzegging geldig voor de eerstvolgende vervaldag.
3. Landpacht. — Ongeldige opzegging. — Verlenging van rechtswege van de pacht voor een nieuwe termijn van negen jaar.
4. Geldige opzegging. — Verblijf van de pachter gedurende na de datum waarop de eerste gebruikneming eindigt. — Geen protest van, noch uitzetting maatregelen getroffen door de verpachter. — Zelfverlenging van rechtswege van de pacht.

1. Ofschoon de pachter schijnbaar zijn ouders in

exploitering van de hofstede heeft opgevolgd, behoort hij niettemin te dezen als een eerste ingebruiknemer te worden aangezien.

2. *De bij artikel 1775, alinea 1, B.W., bepaalde opzeggingstermijn van minstens twee jaar, ofschoon het een bepaling geldt van dwingend recht, brengt nochtans, bij niet nakoming er van, geenszins de nietigheid mede van de opzegging; immers, krachtens artikel 1175 alinea 3, B.W., vervangen door artikel 1 der wet van 15 juni 1955, wordt de opzegging slechts met nietigheid bestraft in twee gevallen, nl. wanneer de redenen van de opzegging daarin niet vermeld worden, en wanneer daarbij aan de pachter niet wordt medegedeeld dat hij verzet kan aantekenen binnen de termijn en in de vorm door artikel 1775, al. 4 en 5, B.W., aangeduid.*

Een laattijdige betekening brengt evenwel geen volstreekte waardeeloosheid van de opzegging te weeg, doch heeft enkel voor gevolg dat de onregelmatige opzegging geldig wordt voor de eerstvolgende vervalldag.

3. *Terwijl geen geldige opzegging betekend werd tegen de datum, waarop de eerste gebruikneming een einde nam, werd de pacht in dergelijk geval van rechtswege verlengd voor een nieuwe termijn van negen jaar, op grond zo van artikel 1774, § 2, al. 1, B.W., als van artikel 20 der wet van 7 juli 1951, houdende de overgangsbepalingen ten aanzien van de toenmaals in gang zijnde pachten.*

4. *Trouwens, zelfs zo aangenomen wordt dat de opzegging geldig was, toch zou voormelde verlenging ingetreden zijn, bij toepassing van artikel 1774, § 2, al. 1, B.W., omdat de pachter, spijts de opzegging, in het goed bleef na de datum, waarop de eerste gebruikneming een einde nam, en bovendien er in gelaten werd na het verstrijken van het jaar volgende op de datum, zonder dat de verpachter daartegen protest aantekende, laat staan eender welke maatregel trof ten einde de uitdrijving van de pachter te bewerkstelligen.*

Lampaert Oscar t/ Lampaert Remi en
consoorten Lampaert.

Gezien de stukken, o.m. de grosse van het bestreden vonnis, op 23 mei 1958 gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk;

Overwegende dat het hoger beroep regelmatig is naar tijd en vorm;

Overwegende dat de appellant enkel grieven opert aangaande de drie betwistingen, die door hem in verband met het lastenkohier (uitdrukkelijk lees) betrekkelijk de licitatie van de onverdeelde hofstede waren opgeworpen en door de Eerste Rechter voor ongegrond gehouden werden;

Nopens de pacht :

Overwegende dat, bij akte op 15 december 1947 verleden vóór notaris Peers te Harelbeke, de thans overledene ouders van de partijen alsmede de vier geïntimeerden, handelende respectievelijk als vruchtgebruikers en naakte eigenaars, voormeld goed aan de appellant in pacht gegeven hebben te beginnen vanaf heden, om te eindigen met een en dertigsten september (blijkbaar was hier bedoeld de 30e september) van het negende jaar na het overlijden van de langstlevende van gezegde ouders;

Overwegende dat de moeder de laatste is komen te sterven op 22 november 1948;

Overwegende dat het voor de hand ligt dat de tijdspanne, die door de pachtovereenkomst met het

oog op de vaststelling van het einde van de daarbij toegekende ingebruikneming bedongen was, diende te worden berekend op basis van de gewone kalenderjaren, in dier voege dat het eerste jaar volgende op de datum van het overlijden van de moeder het jaar 1949 was en het 9e jaar dus overeenstemde met het jaar 1957;

Overwegende dat hieruit voortvloeit dat die eerste pachtperiode wél degelijk eindigde op 30 september van laatstgenoemd jaar, zoals door de appellant wordt voortgehouden;

Overwegende dat, mocht men zelfs oordelen dat het eerste jaar, dat aldus overeengekomen was, daags na het overlijden van de moeder aanvang genomen heeft, het 9e jaar dan nog begon te lopen op 23 november 1956, derwijze dat de 30 september van dat 9e jaar eveneens in 1957 moest vallen;

Overwegende dat, in strijd met de opinie van de Eerste Rechter, uit de uitdrukkelijke bewoordingen van de pachtovereenkomst ongetwijfeld blijkt dat de eerste ingebruikneming begonnen is op 15 december 1947, datum van het contract, zodat de stipulatie van artikel 1774 par. 2, I BW., betreffende de duur van de eerste pachtperiode volkomen geëerbiedigd werd, vermits deze in werkelijkheid zelfs meer dan negen jaar bedroeg, hetgeen door diezelfde wetsbepaling expliciet toegelaten is (A.P.R. Tw Landpacht, nr 62);

Overwegende dat in elk geval nergens in de pachtovereenkomst bepaald werd dat de appellant nog over negen volle jaren zou beschikken na het overlijden van de langstlevende der ouders, in deze zin dat het eigenlijke eerste jaar pas op 1 oktober 1949 moest intreden om te eindigen op 30 september 1958, zoals door de geïntimeerden verkeerdelijk wordt beweerd;

Overwegende dat uit de inhoud van meergemelde pachtovereenkomst ook duidelijk spruit dat, ofschoon de appellant schijnbaar zijn ouders in de uitbating van de hofstede heeft opgevolgd, hij niettemin te dezen als een eerste ingebruiknemer behoort te worden aangezien (loco cit. nr 61);

Overwegende dat, naar luid van artikel 1775 al. I BW., de opzegging aan de pachter moet worden aangezegd minstens twee jaar vóór het verstrijken van de pacht; dat deze beschikking als dwingend recht geldt (loco cit. nr 107; De Page IV, Compl. blz. 426); Kluyskens, De Contracten 2e dr. nr 270);

Overwegende dat desondanks de geïntimeerden, in hun hoedanigheid van mede-onverdeelde eigenaars van het kwestieus goed, slechts aan de appellant opzegging hebben laten betekenen bij exploit dd. 27 juli 1956, dit tegen 1 oktober 1958; dat bijgevolg de door hem gedane opzegging minder dan 2 jaar vóór het verstrijken van de eerste ingebruikneming is geschiedt;

Overwegende dat, nu de voorgeschreven opzeggings-termijn niet werd nageleefd, dergelijke opzegging als laattijdig gekenmerkt was en mitsdien geen uitwerking kon hebben tegen de door de geïntimeerden gestelde datum, welke zich situeerde één jaar na het einde van de eerste pachtperiode;

Overwegende dat het niet nakomen van de wettelijke opzeggingstermijn geenszins de nietigheid van de opzegging medebrengt; dat immers, krachtens art. 1775 al. 3 BW., vervangen door de wet van 15 juni 1955, de opzegging slechts met nietigheid wordt bestraft in 2 gevallen, nl. wanneer de redenen van de opzegging daarin niet vermeld worden en wanneer daarbij aan de pachter niet wordt medegedeeld dat hij verzet kan aantekenen binnen de termijn en in de vorm door artikel 1775 al. 4 en 5 BW. aangeduid;

Overwegende dat een laattijdige betekening nochtans geen volstreekte waardeeloosheid van de opzegging te wegbrengt, maar enkel voor gevolg heeft dat de onregelmatige opzegging geldig wordt voor de eerstvolgende vervaldag (Kluyskens, loco cit. nr 270; A.P.R. loco cit. nr 106);

Overwegende dat, waar geen geldige opzegging tegen 30 september 1957, datum waarop de eerste gebruikneming einde nam, was betekend geweest, de pacht alsdan van rechtswege, op grond zo van artikel 1774 par. 2, I BW. als van artikel 20 der wet van 7 juli 1951, houdende de overgangsbepalingen ten aanzien van de toenmaals in gang zijnde pachten, verlengd werd voor een nieuwe termijn van negen jaar uitgaande op 30 september 1966;

Overwegende ten andere dat, zelfs indien men aanneemt dat de kwestieuze opzegging geldig was, voormelde verlenging toch zou ingetreden zijn bij toepassing van artikel 1774 par. 2, I BW., omdat de appellant, spijt de opzegging in het goed bleef na 30 september 1958, zonder dat de geïntimeerden daartegen protest hieven, laat staan gelijk welke maatregel troffen ten einde zijn uitdrijving te bewerkstelligen;

Overwegende voorts dat, nu in het onderwerpelijk geval geen sprake kan zijn van een nietige opzegging, de appellant het verzet, dat bij artikel 1775 al. 4 BW., op straffe van verval, gestipuleerd wordt, niet hoefde te betekenen; dat overigens het daarbij uitgevaardigd verval hier ook alleenlijk 2 wélbepaalde gevallen beoogt, te weten het invoeren van de bij al. 3 der zelfde wetsbepaling voorziene nietigheid van de opzegging en de betwisting van de aangevoerde redenen, wat zich in casu niet voordoet;

Overwegende dat het vanzelf spreekt dat een vervallenverklaring, waarbij de uitoefening van een verhaal aan een contracterende partij automatisch ontzegd wordt, steeds restrictief moet geïnterpreteerd worden en geenszins op andere gevallen mag uitgebreid worden;

Overwegende dat in die omstandigheden er aanleiding toe bestaat in het lastenkohier melding te maken van de pachtrechten lopende ten voordele van de appellant tot op 30 september 1966 naar aanleiding van de pachtovereenkomst van 15 december 1947, wettelijk verlengd vanaf 1 oktober 1957;

Nopens de verkaveling :

Overwegende dat het de aangestelde boedelnotaris zal behoren vooraf tot het vormen van de kavels over te gaan; dat, indien de deelgenoten met de door hem ontworpen verkaveling geen genoegen nemen, zij zich dan, na tussenkomst van de rechter-commissaris, tot de bevoegde Rechtbank zullen moeten wenden, overeenkomstig de trouwens door de appellant niet gehelnde beschikking van het vonnis a quo, waarbij gezegd werd dat de moeilijkheden die tijdens de bevolen werkzaamheden zouden oprijzen, aan het oordeel der Rechtbank zullen onderworpen worden;

Overwegende dat het onderhavig geschilpunt dus voorbarig is en terecht door de Eerste Rechter voorsnog afgeweerd werd;

Nopens de prijsij :

Overwegende dat, hoewel, in feite, de zogenaamde prijsij meestal rechtstreeks tussen de uittredende en de intredende pachter geregeld wordt, die vergoeding nochtans, in principe, door de verpachter dient te worden betaald op grond van artikel 1778 BW. (A.P.R. loco cit. nr. 294);

Overwegende echter dat, nu bij artikel 7 van de

pachtovereenkomst bedongen werd dat « de pachters-rechten of prijsij (sic.) zullen geregeld worden tussen de uittredende en de nieuwe pachter zonder enige tussenkomst van de eigenaars », het geraden voorkomt, ten einde elke misverstand met de koper te vermijden, deze clause in het lastenkohier aan te halen;

Nopens de plaats van de verkoping :

Overwegende dat het Hof het noorzakelijk acht de aandacht van de partijen te vestigen op het feit, dat de door de Eerste Rechter benoemde boedelnotaris zijn standplaats heeft te Izegem en dus geen bevoegdheid heeft om de openbare verkoping van de onverdeelde hofstede te houden in het kanton Kortrijk, waar de gemeente Hulste gelegen is;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Alle andere conclusies, als ongegrond, van de hand wijzende,

Verklaart het beroep ontvankelijk en ten dele grondig;

Dientengevolge,

Bevestigt de aangevochten beschikkingen van het vonnis a quo, mits deze wijzigingen, dat in het lastenkohier betreffende de licitatie van de onverdeelde hofstede zal worden vermeld enerzijds dat de appellant deze mag gebruiken tot op 30 september 1966 en anderzijds dat, volgens de pachtovereenkomst, de prijsij tussen de appellant en de nieuwe eigenaars, en met dien verstande dat de verkoping van voormeld eigendom zal plaats grijpen in het kanton Izegem;

Verstaat dat de kosten van deze aanleg door de boedel zullen worden gedragen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 16 juni 1960.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. De Groote en Beeckman.

Advocaat-generaal : M. J. Matthijs.

Voornaam. — Geboorteakte. — Verzoekschrift tot verbetering. — Stoffelijke vergissing of misverstand. — Ontvankelijkheid. — Bewijs door alle middelen naar rechte, ook feitelijke vermoedens, toegelaten.

Wanneer de inschrijving van de voornaam van een kind in diens geboorteakte voortspruit uit een stoffelijke vergissing gepleegd door de gemeentesekretaris tevens koster, die bij de geboorteaangifte de door de vader opgegeven voornaam « Gaston » verlatijnsd heeft in die van « Vedastus », zoals dit in de doopakten geschiedt, strekt het verzoekschrift van de vader van het kind niet tot een verandering van naam maar tot een verbetering ingevolge een misverstand, en ligt het geval derhalve buiten het toepassingsgebied der wet van 11-21 germinal jaar XI; het verzoek tot verbetering is derhalve ontvankelijk.

Zijn voldoende bewijzen dat een stoffelijke vergissing in de geboorteakte nopens de werkelijke voornaam van het kind gepleegd werd, en derhalve verbetering van de akte dient te worden bevolen : 1° het feit dat de gemeentesekretaris de voornaam « Vedastus » door die van « Gaston » op het hu-

welijksboekje der ouders eigenhandig heeft gewijzigd zodra de vader hem, enkele dagen na de geboorte, de vergissing deed opmerken; 2°) de omstandigheid dat, sedert zijn geboorte tot op heden, het kind in zijn familie en in de samenleving, als persoon en als burger, steeds met de voornaam « Gaston » benoemd werd.

In zake : De Vos.

Tekst van verzoekschrift.

Aan de heren Eerste Voorzitter, Voorzitters en Raadsheren, bij het Hof van Beroep te Gent.

Geeft eerbiedig te kennen ;

De Vos Camiel, wasserijuitbater, geboren te De Pinte op 3 april 1898, echtgenoot van De Buck Maria Celina Alice, huishoudster, geboren te De Pinte op 10 juni 1904, beiden samen wonende te De Pinte, Bredestraat 22;

Voor wie zich stelt en zal optreden Mter René Dubois, doctor in de rechten, avoué bij het Hof van Beroep te Gent, er wonende en gehuisvest Koning Albertlaan 49;

Dat hij op 26 juni 1925 met De Buck Maria vernoemd in het huwelijk is getreden voor de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand te De Pinte;

Dat uit zijn huwelijk op 18 oktober 1931 te Zeveergem een zoon werd geboren aan wie hij als voornamen gaf : Gaston, Jozef, Aloysius;

Dat toen hij de aangifte van de geboorte te Zeveergem deed, hij de Gemeentesecretaris het trouwboekje overhandigd heeft om er de nodige inschrijving te doen;

Dat wanneer hij, enkele dagen nadien het trouwboekje terug in ontvangst kreeg, hij bemerkte dat niet de naam Gaston, doch wel de naam « Vedastus » was ingeschreven;

Dat hij dan onmiddellijk bij de heer secretaris is gegaan ten einde deze vergissing te doen wijzigen aangezien zijn wil, als vader van het kind, was dit laatste de voornaam « Gaston » te geven en absoluut niet de voornaam « Vedastus »;

Dat de Heer Secretaris tengevolge dit bezoek, in het trouwboekje de voornaam « Vedastus » doorhaalde en verving door de voornaam « Gaston »;

Dat de secretaris het aldus gewijzigde trouwboek aan verzoeker ter hand stelde en hem verzekerde dat aldus alles in orde was;

Dat men dient op te merken dat de secretaris ook koster was van de Gemeente Zeveergem en dat hij aldus dezelfde voornaam Gaston in Vedastus in de kerkregisters geschreven had, wat hier normaal was gezien in de Kerk alles steeds in het latijn geschiedt en Vedastus het latijns is van Gaston;

Dat sinds zijn geboorte tot op heden, het kind met de voornaam van Gaston genoemd werd zoals blijkt uit zijn eenzelvigheidskaart, zijn militair zakboekje, zijn spaarboekje, alsook het uittreksel uit de bevolkingsregisters der Gemeenten Zeveergem en De Pinte;

Aangezien de zoon met de eerste voornaam Gaston thans vaststelt, nu hij een uittreksel van zijn geboorteakte heeft aangevraagd om in het huwelijk te treden, dat deze akte de voornaam « Vedastus » en niet « Gaston » vermeldt;

Aangezien de zoon Gaston inderdaad tot op heden geen uittreksel van zijn geboorteakte nodig had tot dat hij kortelings wenste te trouwen; Dat verzoeker dan vastgesteld heeft dat deze geboorteakte ongewijzigd was gebleven en als eerste voornaam « Vedastus » in plaats van « Gaston » aanduidde;

Dat verzoeker een rekest bij de Rechtbank van eerste aanleg te Gent ingediend heeft ten einde de verbetering van deze eerste voornaam in de registers van de burgerlijke stand der Gemeente Zeveergem te bekomen;

Dat deze Rechtbank, bij vonnis d.d. 23 maart 1960, deze vraag afgewezen heeft om reden dat de beweerde vergissing of onregelmatigheid bij de aangifte niet bewezen was;

Aangezien nochtans deze vergissing vanwege de Gemeentesecretaris wel blijkt uit de verandering door hem zelf aan de betwiste voornaam in het huwelijksboekje gebracht van rekwestrant;

Dat spijtig genoeg, de betrokken personen, behalve de vader, te weten de Gemeentesecretaris, de peter, de meter en de dokter allen overleden zijn, doch dat vele anderé personen kunnen komen getuigen dat het kind sinds zijn geboorte door verzoeker met de voornaam « Gaston » benoemd werd en dat het trouwens niet anders bekend is geweest;

Dat verzoeker twee stukken neerlegt door de Gemeentesecretaris eigenhandig geschreven, waaruit blijkt dat de verbetering in het trouwboekje van verzoeker betreffende de verandering van de voornaam Vedastus door Gaston wel door de Gemeentesecretaris verwezenlijkt werd, hetgeen een vergissing van deze laatste wel bewijst;

Dat de vader op grond van het vaderlijk gezag de voornaam van zijn kind kiest en dat in casu de wil van de vader werd miskend (zie Dekkers T.I, n° 71);

Om deze redenen,

deze voor de eerste Rechter aangehaald en alle andere later voor Uw Hof, indien nodig, te doen gelden;

Behage het Hof,

Het huidig beroep van verzoeker tegen het vonnis der Rechtbank van eerste aanleg te Gent, dd. 23 maart 1960 te ontvangen en gegrond te verklaren; dienvolgens het vonnis teniet te doen, en opnieuw wijzende, doende wat de eerste Rechter had behoren te doen, na mededeling van huidig verzoekschrift alsook van de stukken erbijgevoegd aan het Openbaar Ministerie en na advies van het Openbaar Ministerie, voor recht te zeggen dat de eerste voornaam van de zoon van verzoeker geboren op 18 oktober 1931 te Zeveergem, Gaston is in plaats van Vedastus; dat het te dien einde te wijzen arrest zal ingeschreven worden in het daartoe bestemd register en randmelding zal gedaan worden in de geboorte-akte van kwestig kind evenals in alle gebeurlijke andere akten van burgerlijke stand waarin de vergissing zou overgenomen zijn;

En Ued. zult recht doen.

Gent, de 7 juni 1960.

Advies.

Overgemaakt aan de heer Procureur-generaal, voor advies, de zaak, ingeschreven onder nummer 10143 der algemene rol werd toebedeeld aan de eerste Kamer. Gent 7 juni 1960.

Overwegende dat de aangevraagde verbetering van de voornaam « Vedastus » d.i. Gaston in het latijn, in de voornaam « Gaston », in de geboorteakte, opgemaakt te Zeveergem, op 19 oktober 1931, onder nr 28, betreffende de zoon van appellant, naar hetgeen deze voorhoudt, ten slotte eigenlijk zou voortspruiten uit een stoffelijke vergissing, laat staan een louter misverstand, gepleegd door de gemeentesecretaris van Zeveergem, tevens koster van de kerk waar het belang-

hebbend kind normaliter onder deze latijnse voornaam, in casu die van «Vedastus» gedoopt werd;

Dat in zodanig geval, waar het niet om een eigenlijke verandering van voornaam gaat, zodat de aan gelegenheid buiten het toepassingsgebied valt der wet van 11-21 germinal jaar XI, de hoven en rechtbanken bevoegd zijn om de verbetering van de vergissing, laat staan het herstel van het misverstand, in de geboorteakte te bevelen (De Page, B.I. nr. 287; Rb. Brussel, 6 maart 1925, Rev. Adm. 1926, 505; Raad v. State, 19 mei 1953, Pas. 1954, IV, 115; Rb. Antwerpen, 4 februari 1954, R.W. 1953-1954, 1868; Brussel, 21 jan. 1959, J.T. 1959, 185; Rev. Not. 1959, 3121);

Dat het bewijs van dergelijke stoffelijke vergissing of van zodanig misverstand door alle rechtsmiddelen kan worden ingebracht, derhalve ook door feitelijke vermoedens (R.P.D.B. - Ev. Nom et prénom, nr 283); terwijl desnoods één enkel vermoeden kan volstaan, (Cass., 20 februari 1919, Pas. I, 72);

Overwegende dat uit de door appellant opgegeven redenen waarom de vergissing door de gemeentesecretaris gepleegd werd, alsmede uit de door appellant uiteengezette omstandigheden waarin de voornaam «Vedastus», door die van «Gaston» op het huwelijksboekje der echtgenoten De Vos-De Buck door de gemeentesecretaris persoonlijk en eigenhandig vervangen werd van zodra appellant enkele dagen na de geboorte de vergissing vaststelde, redelijk kunnen aanvaard worden; dat het bovendien, op grond van de door appellant voorgelegde bescheiden, vaststaat dat diens zoon, geboren op 18 oktober 1931, nimmer onder de voornaam «Vedastus», doch steeds in zijn familie en in de samenleving, als persoon en als burger, onder de voornaam «Gaston», bekend stond en genoemd werd;

Overwegende dienvolgens dat als bewezen mag worden aangezien dat, in strijd met de voornaam «Gaston» opgegeven door appellant bij de aangifte der geboorte van diens zoon, het aanbrengen van de voornaam «Vedastus» in de geboorteakte van het kind, het gevolg was van een stoffelijke vergissing of van een misverstand, waarna de verbetering of het herstel dient te worden bevolen (zie R.P.D.B. — Eodem verbo — nr 282 - laatste alinea);

Om deze beweegredenen,

Besluit het openbaar ministerie tot de ontvankelijkheid en tot de gegrondheid van het hoger beroep; dienvolgens, tot de toewijzing van de beschikkingen van het verzoekschrift.

Getekend, 16 juni 1960. De advocaat-generaal J. Matthijs.

Arrest.

Het Hof van beroep te Gent, eerste Kamer, zetelend in burgerlijke zaken;

Gezien bovenstaand verzoekschrift en medegaande stukken;

Gehoord het verslag van de heer voorzitter;

Gezien de conclusiën van de heer Matthijs, advocaat-generaal en gehoord verzoeker in zijn middelen bij monde van zijn pleitbezorger Mter Dubois;

Overwegende dat De Vos Camiel tijdig en in regelmatige vorm beroep heeft ingesteld tegen het vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, dd. 23 maart 1960, waarbij zijn rekest ten einde de verbetering te bekomen van de voornaam «Vedastus»; dit is Gaston in het latijn, in de voornaam Gaston in de geboorteakte van zijn zoon opgemaakt te Zeveergem, op 19 oktober 1931, werd afgewezen;

Overwegende dat appellant betoogt dat de inschrij-

ving van de voornaam «Vedastus» voortspruit uit een stoffelijke vergissing gepleegd door de gemeentesecretaris van de gemeente en tevens koster, die bij de aangifte door de vader van de voornaam «Gaston» deze naam verlatijnsd heeft, zoals dit geschiedt in de doopakten;

Overwegende dat het derhalve niet gaat om een verandering van naam, maar wel om een verbetering ingevolge een misverstand; dat dit geval buiten de toepasselijkheid valt van de wet van 11-21 Germinal jaar XI;

Overwegende dat de eerste rechter ten onrechte oordeelde dat de vergissing niet is bewezen;

dat 1° het feit dat de gemeentesecretaris de naam «Vedastus» door deze van «Gaston» op het huwelijksboekje der echtgenoten De Vos-De Buck eigenhandig vervangen heeft zodra appellant, enkele dagen na de geboorte, toen hij het huwelijksboekje terug had bekomen en de vergissing vaststelde, dit had laten opmerken;

2° de omstandigheid dat de zoon sedert zijn geboorte tot op heden met de voornaam Gaston genoemd wordt, zoals blijkt uit zijn eenzelvigheidskaart, zijn militair zakboekje, zijn spaarboekje, het uittreksel uit de bevolkingsregisters der gemeenten Zeveergem en De Pinte, en dat hij steeds in zijn familie en in de samenleving onder deze voornaam bekend stond,

voldoende bewijzen dat het de wil van appellant was de voornaam Gaston aan zijn zoon te geven en dat de voornaam Vedastus ingeschreven in de geboorteakte het gevolg is van een vergissing;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord in zijn eensluidend advies de heer Matthijs, advocaat-generaal, in openbare terechtzitting;

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond; doet dienvolgens het vonnis a quo te niet en, opnieuw statuierend, zegt voor recht dat de eerste voornaam van de zoon van De Vos Camiel, verzoeker, geboren op 18 oktober 1931 te Zeveergem, Gaston is; in plaats van Vedastus;

Beveelt de overschrijving van het beschikkend gedeelte van dit arrest in de boeken van de burgerlijke stand der gemeente Zeveergem, voor het lopend jaar, en de vermelding van deze verbetering in rand van de verbeterde akte evenals in alle gebeurlijke andere akten van burgerlijke stand waarin de vergissing zou overgenomen geweest zijn, en in de jaarlijkse en tienjaarlijkse tabellen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer bis. — 3 mei 1960.

Voorzitter : M. Verhaegen.

Rechters : Mevr. Deloof en M. Montens.

Advokaten : Mrs. J. Marck en L. Cornette.

Tenuitvoerlegging van een door hoger beroep bestreden en later te niet gedaan uitvoerbaar verklaard vonnis. — Verschuldigheid van vergoedende intresten op de ontvangende bedragen.

De partij, die op grond van een later te niet gedane uitvoerbare titel geldsommen heeft ontvangen, is daarop de vergoedende intresten verschuldigd tot op de dag der terugbetaling. Hij moet met een ontvanger te kwader trouw (artikel 1378 B.W.) gelijkgesteld worden; minstens heeft hij een burgerlijke fout begaan. De partij, die een door hoger beroep

bestreden maar executoir verklaard vonnis ten uitvoer legt moet de gevolgen van het aldus vrijwillig genomen risico dragen.

Belgische staat (Minister van Landsverdediging) t/
Mortelmans.

Gezien de stukken van het geding, o.m.: 1. de in regelmatige vorm voorgebrachte grosse van het vonnis waartegen beroep, tegensprekelijk verleend door de Vrederechter van het kanton Borgerhout in datum van 20 februari 1959;

.....
Overwegende dat het beroep als tijdig en in regelmatige vorm ingesteld voorkomt en de ontvankelijkheid ervan niet wordt betwist;

Overwegende dat beroepene de uitvoering vroeg van een vonnis van 11-2-54 van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen en uitvoerbaar verklaard, alhoewel hij wist dat het vonnis in hoger beroep aangevochten werd; dat, na hervorming van het vonnis, beroepene dan ook akkoord ging om de ontvangen som van 32.949 fr. (hoofdsom) en 3.716,90 frank (intresten) terug te betalen; dat hij echter weigerde de intresten op deze sommen vanaf de dag van ontvangst tot aan de terugbetaling uit te keren;

Overwegende dat beroeper dan dagvaardde in betaling van de intresten a rato 4,5 % op 32.949 fr. vanaf de datum der betaling 4-8-54 tot 20-10-54, datum van de betaling van 3.716,90 fr. en op 36.665,90 frank vanaf 20-10-54 tot aan de terugbetaling van 7-5-56, hetzij samen 2.869 fr.;

Overwegende dat de afrekening op zichzelf niet betwist wordt;

Overwegende dat de eerste Rechter, toepassing makende van de regelen van de onverschuldigde betaling (artikel 1376 en volg. B.W.), meende dat beroepene als een ontvanger te goeder trouw diende beschouwd en aldus de intresten niet verschuldigd was; dat hij de eis afwees;

Overwegende dat beroeper terecht tegen dit vonnis aanhaalt, dat integendeel degene die betaling vraagt volgens een uitvoerbare titel die achteraf teniet gedaan word, dient gelijkgesteld met de ontvanger te kwader trouw, minstens een burgerlijke fout begaat; dat hij dan ook de vergoedende intresten verschuldigd was; dat hij de eis afwees;

Overwegende dat beroeper terecht tegen dit vonnis aanhaalt dat integendeel degene die betaling vraagt volgens een uitvoerbare titel die achteraf teniet gedaan wordt, dient gelijkgesteld met de ontvanger te kwader trouw, minstens een burgerlijke fout begaat; dat hij dan ook de vergoedende intresten verschuldigd is vanaf de dag dat hij betaling bekwaam tot op de dag der terugbetaling (R.P.D.B. V° quasicontrat nr. 259 en eenstemmige rechtspraak);

Overwegende dat het vaststaat dat de betaling gebeurde op verzoek van beroepene en onder voorbehoud der rechten van beroeper; dat beroepene vrijwillig het risico genomen heeft een vonnis uit te voeren dat aangevochten was door hoger beroep; dat hij dan ook al de gevolgen van dit risico moet dragen (zie ook R.P.D.B. V° Pourvoi en cassation, nr. 573-74);

Overwegende dat ook in billijkheid beroepene deze intresten verschuldigd is; dat inderdaad, indien de oorspronkelijke eis van beroepene tegen beroeper afgewezen werd, beroepene integendeel veroordeling bekwaam van een derde, de partij Van Reusel, die hem de vergoedende intresten betaalde op de hoofdsom die door beroeper was uitgekeerd geweest; dat, indien beroepene deze intresten niet aan beroeper betaalde, hij tweemaal vergoedende intresten zou genieten voor

dezelfde schade; dat beroepene tevergeefs doet opmerken dat hij de hoofdsom niet belegde en aldus geen tweede maal intrest inde; dat door de hoofdsom te ontvangen en onmiddellijk aan te wenden om zijn schade te herstellen, de vergoedende intresten op deze zelfde som geen reden van bestaan meer hebben; dat door ze te eisen van de uiteindelijke schuldenaar, beroepene ze meteen verschuldigd is aan beroeper, die de hoofdsom had voorgeschoten;

Om deze redenen:

De Rechtbank,

Rechtdoende in hoger beroep en op tegenspraak;
Alle verdere en strijdige besluiten verwerpende;

Na er over beraadslaagd te hebben;

Ontvangt het beroep, verklaart het gegrond;

Doet het bestreden vonnis te niet en opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beroepene tot het betalen aan beroeper van de som van 2.869 fr., met de gerechtelijke intresten sedert 31 december 1958 en de kosten van het geding in beide instanties.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

4e Kamer. — 10 juni 1960.

Voorzitter: M. Pexsters.

Openbaar Ministerie: M. Weyens.

Advocaten: Mrs. Suain, loco Mr. Pollet, en Rombouts.

Arbeidsongeval. — Transaktie tussen de verzekeringsmaatschappij van de verantwoordelijke derde en het slachtoffer. — Niet tegenstelbaar aan de Verzekeraarster «Wet» van het slachtoffer. — Vordering van deze laatste gegrond enkel voor de door haar werkelijk gedane uitgaven.

De transaktie tussen de verzekeringsmaatschappij van hem die verantwoordelijk is voor de schade ontstaan ten gevolge van een arbeidsongeval en het slachtoffer van dit ongeval is niet tegenstelbaar aan de verzekeraarster «Wet» van dit slachtoffer.

Deze verzekeraarster «Wet» is enkel gerechtigd de door haar voor het slachtoffer werkelijk afgedragen sommen op te eisen van de verantwoordelijke derde.

De Gemeenschappelijke Kas van de Belgische Landsbond der Bouwbedrijven en der Openbare Werken /t
Rauci en Vanderhoydonks.

Gezien het geboekte exploit van dagvaarding van deurwaarder Smeets A. te Peer, dd. 2 december 1958, en het geboekte exploit van dagvaarding in tussenkomst van dezelfde deurwaarder dd. 2 maart 1960;

Overwegende dat aanlegster als verzekeraarster-wet van aannemer Haagdoren in wiens dienst is de genaamde Vanderhoydonks, aan deze laatste vergoedingen heeft uitgekeerd, ingevolge een arbeidsongeval op de weg naar zijn werk, waarvan hij het slachtoffer was, te Overpelt, de 28 september 1956, dat werd veroorzaakt door een hond die voor de scooter bestuurd door Vanderhoydonks inliep zodat hij ten gronde viel en ernstig werd gekwetst;

Dat deze hond toebehoorde aan verweerder Rauci;

Overwegende dat ingevolge voormeld ongeval waarin verweerder Rauci zijn verantwoordelijkheid niet betwist

de bestendige werkonbekwaamheid van het slachtoffer werd vastgesteld op 20 %;

Overwegende dat thans bij voormelde dagvaarding aanlegster verweerder Rauci voor de rechtbank opriep, in betaling van 12.055 frank verhoogd met de vergoedende intresten, de gerechtelijke intresten en de kosten, alsmede om akte verzoekt lopende het geding, alle andere sommen, uitgaven of geconstitueerde kapitalen die zij nog zou gehouden zijn uit te keren of vast te leggen op basis van de wet op de arbeidsongevallen van verweerder op te eisen;

Overwegende dat aanlegster haar eis schat op 197.000 frank, voor wat betreft bevoegdheid en aanleg, en uitdrukkelijk verzoekt dat het te vellen vonnis gemeen zou verklaard worden tegen de in zake geroepene Vanderhoydonks;

Overwegende dat het behoort aan eiseres akte te verlenen van het door haar aangevraagde voorbehoud, zoals voormeld, alsmede van haar schatting;

Overwegende dat verweerder Rauci de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de eis betwist; dat de in zake geroepen Vanderhoydonks zich gedraagt als naar rechte, maar niet akkoord gaat met de ventilatie der morele en materiële schade door aanlegster gedaan, van het door de in zake geroepene ontvangen bedrag;

Dat tenslotte de in zake geroepene partij doet opmerken dat aanlegster de veroordeling tot de kosten niet tegen Vanderhoydonks heeft gevorderd, en bijgevolg de kosten niet ten zijnen laste kunnen worden gelegd;

Dat deze opmerking gegrond is;

1. *Ontvankelijkheid :*

Overwegende dat niet wordt betwist dat betreffende het kwestieuze ongeval een transactie is tussengekomen tussen de verzekeringsmaatschappij van verweerder Rauci en het slachtoffer Vanderhoydonks voor een bedrag van 153.250 frank;

Overwegende dat evenwel deze transactie niet tegenstelbaar is tegen aanlegster, vermits de overeenkomst afgesloten tussen het slachtoffer en de verantwoordelijke derde niet van aard kan zijn de vordering door de verzekeraar-wet ingesteld ingevolge de wet op de arbeidsongevallen te hinderen, en aan deze verzekeringsmaatschappij, namelijk eiseres, niet tegenstelbaar is (zie Cass. 20 juni 1958, Pas. I, 1958, p. 1178; Cass. 6 april 1959, 2^e Kamer; Brussel Hof van Beroep, 13 december 1950, Bulletin des Assurances 1950, p. 766);

Overwegende dat aanlegster wettelijk gesubrogeerd is in de rechten van haar verzekerde;

Overwegende dat partijen behoorlijk pleitbezorger hebben gesteld, en de eisen ontvankelijk zijn, de in zake geroepene terecht in tussenkomst gedagvaard zijnde;

2. *Ten gronde :*

Overwegende dat verweerder de tussen partijen gevoerde briefwisseling voorgelegd door aanlegster niet betwist;

Dat hieruit blijkt dat een akkoord tussen partijen is ontstaan om de 20 % bestendige werkonbekwaamheid van het slachtoffer te aanvaarden;

Overwegende dat blijkt uit de bewoordingen van de « minnelijke regeling van vergoeding, aangegaan tussen de verzekeringsmaatschappij van verweerder en het slachtoffer dat de overeengekomen som wordt aanvaard voor alle voorziene en onvoorziene tegenwoordige en toekomstige schadelijke gevolgen, zonder uitzondering noch voorbehoud, van het ongeval voorgekomen te Overpelt, de 28 september 1956 »;

Overwegende dat dus wel degelijk de ganse schade geregeld werd en niet enkel de materiële schade zoals verweerder het voorhoudt;

Overwegende dat er bijgevolg dient te worden overgegaan tot de ventilatie der materiële en morele schade; dat de vaststellingen desaan gaande door aanlegster gedaan als billijk dienen te worden weerhouden en de som van 63.250 frank dient aanvaard als betaald zijnde voor materiële schade, dan wanneer deze, de berekening van aanlegster desaan gaande als dusdanig niet betwist zijnde, op 179.110 frank diende te worden vastgesteld, rekening houdende met het basisloon van de in zake geroepene partij;

Overwegende dat evenwel voor wat het toekennen van de door eiseres gevorderde bedragen betreft, dient rekening te worden gehouden met het volgende: vooreerst dat zij alleen gerechtigd is terug te vorderen van verweerder de vaststaande bedragen die zij aan het slachtoffer heeft uitbetaald;

Dat, gezien het ter zake handelt over een arbeidsongeval, ook het slachtoffer dient opnieuw te worden onderzocht, ten einde te bepalen of de graad van de bestendige werkonbekwaamheid dient te worden bevestigd of gewijzigd en de mogelijkheid niet uitgesloten is dat hij verminderd wordt, dit ingevolge de wettelijke herziening;

Overwegende dat dan ook deze graad van 20 % bestendige werkonbekwaamheid van nu af aan, niet als vaststaande voor de toekomst kan worden beschouwd, en evenmin de berekeningen door eiseres, op grond van 20 % bestendige werkonbekwaamheid voor de toekomst gedaan betreffende haar mathematische reserves, en de aan het slachtoffer uit te keren vergoedingen;

Overwegende dat het niet wordt betwist dat vooralsnog 26.050 frank door eiseres werd uitbetaald en vooralsnog enkel deze som gegrond zijnde dient te worden toegekend; dat voor wat het overige betreft, de eis als voorbarig dient te worden afgewezen;

Gelet op de voorschriften van de artikelen 2, 30 tot 37 der wet van 15 juni 1935, welke nageleefd werden;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak,

Alle verdere en meer uitgebreide besluiten van de 1960, de heer P. Weyens, Substituut-Procureur des Koninkrijks, gehoord in openbare zitting van 20 mei 1960, in zijn gedeeltelijk eensluidend advies, gegeven in het Nederlands;

Verklaart de hoofdeis alsmede de eis in tussenkomst ontvankelijk en na akte te hebben verleend aan eiseres van haar voorbehoud zoals in de beweegredenen van dit vonnis aangehaald, en haar akte te hebben verleend van haar schatting van de eis op 197.000 frank voor wat bevoegdheid en aanleg betreft, alsmede na te hebben vastgesteld dat in de som door de verzekeringsmaatschappij van verweerder, aan de inzake geroepen uitgekeerde 63.250 frank voor materiële schade werd betaald en deze materiële schade als dusdanig op 179.000 frank dient te worden vastgesteld;

Verklaart de eis vooralsnog gegrond tot beloop van 26.050 frank;

Veroordeelt verweerder aan eiseres deze som te betalen, alsmede de vergoedende intresten vanaf 28 september 1956, tot de dag der dagvaarding, 2 december 1958, en van dan af met de gerechtelijke intresten, en al de kosten;

Wijst aanlegster af van het overige van haar eis als voorbarig ingeleid;

Verklaart dit vonnis gemeen aan de inzake geroepen

Vanderhoydonks Michel, werkman, gehuisvest te Overpelt, Leopoldlaan, n° 13;

Verklaart tegenwoordig vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal; en zonder borg, behalve voor de kosten.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE LEUVEN

16 september 1960.

Voorzitter : M. Terlinden.

Rechters : MM. Helleputte en Deviaene.

Advocaten : Mrs. Baeté en Van Dessel.

Wegenverkeer. — Bestuurder komende uit inrijpoort. — Niet uiterst rechtsrijdende bestuurder op openbare weg. — Verdeelde aansprakelijkheid.

De bestuurder van een autovoertuig die niet uiterst rechts rijdt, namelijk op 70 cm van de rechterrاند van de rijbaan, dient voor 1/4 aansprakelijk gesteld te worden voor de gevolgen van een aanrijding met de bestuurder die uit een inrijpoort op de openbare weg komt.

N.V. Brouwerij De Smedt t/ Bruffaerts G.

Overwegende dat het feit ten laste van verdachte gelegd, door het onderzoek in beroepsaanleg gedaan, bewezen is gebleven;

Overwegende dat verdachte, op 10 maart 1960, omstreeks 16.50 uur te Neerijse, komende uit een private inrijpoort de Kamstraat opgereden is meer dan het strikt nodig was om uitzicht te hebben op de hoofdbaan, toen de aangestelde van de burgerlijke partij in aantocht was;

Overwegende dat verdachte ongetwijfeld meer dan 0,50 meter van de 2,50 meter brede Kamstraat in beslag heeft genomen — zoals de schets het schijnt aan te duiden, vermits hij zelf toegeeft dat tengevolge van de aanrijding, zijn wagen één meter verder mee getrokken werd;

Dat, gezien verdachte langs de linkervoorkant in praktisch loodrechte positie getroffen werd, er dient aangenomen te worden dat hij bij de schok achteruit geduwd werd;

Overwegende dat de uitgesproken straf wettelijk is doch niet aangepast aan de zwaarwichtigheid van de gepleegde inbreuk, dat de eerste rechter bovendien ten onrechte aan verdachte de gunst van de uitstel toegekend heeft;

Op burgerlijk gebied.

Overwegende dat de aangestelde van de burgerlijke partij ook schuld heeft aan het ongeval; dat hij inderdaad niet uiterst rechts reed in de smalle Kamstraat maar wel, op tien centimeter na, in het midden ervan; dat het begin van het remspoor inderdaad zich situeert op 0,70 meter van de rechterboord van de Kamstraat;

Overwegende dat verdachte vergeefs aan de aangestelde van de burgerlijke partij verwijt niet op de gelijkgrondse berm gereden te hebben; dat deze laatste inderdaad door het opdagen van verdachte verrast is geweest;

Overwegende nochtans dat de gevolgen van het ongeval minder zwaar waren geweest indien de aangestelde uiterst rechts had gereden; dat zijn verantwoordelijkheid op 1/4 mag gesteld worden;

Overwegende dat de materiële schade tegensprekelijk op 4.640 frank werd geschat; dat de betaling van de factuurzegels niet verantwoord wordt;

Overwegende dat de vergoeding wegens onbruikbaarheid op zes dagen aan 200 frank mag geschat worden; dat indien de benadeelde recht heeft op volledige schadevergoeding hij eveneens als plicht heeft het bedrag ervan tot zijn minimum te herleiden; dat, gezien de betrekkelijk geringe schade het gemis aan bewijs van betwisting desaangaande tussen partijen, aan de burgerlijke partij enkel drie dagen voor ingebrekestelling en drie dagen voor herstellingen dienen toegekend te worden;

Overwegende dat aan de burgerlijke partij dus toekomt de 3/4 van 4.640 F + 1.200 F hetzij 4.380 frank;

WERKRECHTERSRAAD TE ANTWERPEN

6 september 1960.

Voorzitter : M. Bloquaux.

Rechtskundig adviseur : M. D. Wostyn.

Advokaat : Mr. F. Daeseleire.

Arbeidsovereenkomst. — Onderbreking der dagtaak wegens ziekte van de werknemer. — Schorsing der overeenkomst. — Volledig dagloon niet verschuldigd.

In geval de arbeider, die zich normaal voor zijn werk heeft aangeboden, in de loop van zijn dagtaak ziek wordt en aldus in de onmogelijkheid verkeert verder te arbeiden, wordt de uitvoering van het arbeidscontract geschorst met het gevolg dat voor het niet gepresteerd gedeelte der dagtaak geen loon verschuldigd is.

Yseboodt t./N.V. Keramiekfabrieken van Hemiksem en van de Dijle.

Gezien de inleidende dagvaarding van Deurwaarder Edm. Luyten te Antwerpen, dato van 28 mei 1959, strekkende tot betaling aan aanlegger van 237 fr. ten titel van saldo loon vermeerderd met de gerechtelijke intresten en de kosten.

Overwegende dat aanlegger die als arbeider in dienst was van verweerster, op 13 maart 1958 in de loop van de dag ziek werd en het werk diende te verlaten;

Overwegende dat partijen het thans eens zijn om de volgende feitelijke omstandigheden als juist te erkennen;

Op 13 maart 1958 heeft aanlegger zich normaal op het werk aangeboden. Na drie uren tewerkstelling is hij werkonbekwaam geworden door ziekte en is dit gebleven tot 19 april 1958;

Overwegende dat aanlegger voorhoudt aan al de voorwaarden gesteld door artikel 12 van de wet op de arbeidsovereenkomst der werklieden te voldoen om aanspraak te kunnen maken op betaling van het normale loon voor de werkdag gedurende dewelke hij werkonbekwaam werd door ziekte;

Dat aanlegger nl. laat gelden dat hij zich normaal op het werk heeft aangeboden;

Dat hij op het ogenblik dat hij zich op het normale aanvangsuur op de arbeid aanbodt alleszins geschikt was om te werken en dit bewezen wordt door het feit dat hij gedurende 3 uren zijn normale taak vervulde;

Dat het verder volgens aanlegger niet kan betwist worden dat zijn ziekte hem in de onmogelijkheid stelde

te arbeiden en dit dus een oorzaak was die niet afhankelijk was van zijn wil;

Dat aanlegger tenslotte naar de interpretatie van artikel 12 verwijst die er door de rechtspraak aan gegeven is o.m. deze van het Arrest van het Hof van Cassatie van 7 november 1957;

Overwegende dat verweerster daarentegen voorhoudt dat ingeval van ziekte of ongeval niet artikel 12 maar wel artikel 38bis van de wet op de arbeidsovereenkomst der werklieden dient toegepast te worden;

Dat verweerster verder nog voorhoudt dat artikel 12 enkel het geval voorziet van de onmogelijkheid voor het bedrijfshoofd de arbeiders te werk te stellen wegens een oorzaak te wijten aan de onderneming;

Dat verweerster een bewijs van haar stelling meent te vinden in het feit dat artikel 12 is opgenomen in hoofdstuk 2 van de wet op de arbeidsovereenkomst der werklieden, die de wederzijdse verplichtingen der partijen bepaalt en die van artikel 11 tot en met 14 de verplichtingen van de werkgever vaststelt;

Dat steeds volgens verweerster artikel 11 de werkgever verplicht de arbeider werk te verschaffen en artikel 12 bepaalt wat er gebeurt zo de werkgever in gebreke blijft de verplichting, hem opgelegd door artikel 11, na te komen;

Dat verweerster verder aanvoert dat aanlegger zijn eigen stelling ondermijnt door voor te houden dat artikel 12 zowel toepasselijk is op de onmogelijkheid tot werken ingevolge een oorzaak hetzij van de zijde van de arbeider, hetzij van de zijde van de patroon door dat volgens verweerster artikel 12 vervalt in geval van overmacht en ziekte overmacht is;

Overwegende dat werkonbekwaamheid door ziekte als een geval van overmacht dient beschouwd te worden;

Overwegende dat de werkonbekwaamheid door ziekte inderdaad de uitvoering van het contract onmogelijk maakt door een reden die vreemd is aan de wil van een der partijen en onvoorzienbaar en onoverkomelijk is;

Overwegende dat werkonbekwaamheid door ziekte in de wet op de arbeidsovereenkomst der werklieden opgenomen is onder het hoofdstuk 3bis van de gronden tot schorsing en artikel 28bis uitdrukkelijk bepaalt dat bij ongeval of ziekte van de werkmán de uitvoering van het arbeidscontract geschorst is;

Overwegende dat dit dus betekent dat de wederzijdse verplichtingen van partijen tijdelijk ophouden, zodat de arbeider niet verplicht is arbeid te presteren gedurende de periode dat hem dit onmogelijk is ingevolge zijn ziekte en het hoofd der onderneming anderszins niet gehouden is het loon te betalen;

Overwegende dat het dus uitsluitend artikel 28bis is dat de juridische gevolgen van werkonbekwaamheid door ziekte of ongeval van de werknemer regelt en de wederzijdse rechten en plichten van de partijen gedurende de periode van werkonbekwaamheid bepaalt;

Overwegende dat aanlegger dus ten onrechte de bepalingen van artikel 12 inroept om te trachten zijn vordering tot het bekomen van betaling van het normale loon voor de dag van 13 maart 1958 te staven;

Overwegende dat inderdaad uit de vergelijking van het vroegere artikel 12 van de wet van 10 maart 1900 en de tekst van het voorstel De Paepe en dit van de regering blijkt, dat het steeds de bedoeling van de wetgever is geweest de arbeider slechts betaling van het loon toe te staan indien hij door toedoen van de werkgever in de onmogelijkheid werd gesteld te werken;

Overwegende dat uit het verslag namens de Commissie van Arbeid en Sociale Voorzorg door Mevrouw De Riemaeker-Legot uitgebracht in de Kamer van

Volkvertegenwoordigers blijkt, dat deze commissie door de tekst van het huidige artikel 12 van de wet van 4 maart 1954 geenszins afstand heeft willen doen van het feit dat de onmogelijkheid tot werken door toedoen van de werkgever moet worden veroorzaakt;

Overwegende dat uit dit verslag inderdaad blijkt dat bij de bespreking van het voorstel De Paepe een langdurige discussie ontstond omtrent het al dan niet behouden van de woorden «tenzij ingeval van overmacht» en «door toedoen van de werkgever»;

Overwegende dat men terecht tot de bevinding kwam dat wanneer men de uitdrukking «door toedoen van de werkgever» gebruikte dit automatisch de verplichtingen van de werkgever in geval van overmacht, uitsloot, zodat de speciale vermelding van «tenzij in geval van overmacht» totaal overbodig was;

Overwegende dat men uiteindelijk slechts om reden van vereenvoudiging van de tekst de woorden «door toedoen van de werkgever» liet wegvallen en enkel «behoudens het geval van overmacht» behield;

Overwegende dat uit het aangehaalde verslag echter duidelijk blijkt dat dit uitsluitend gebeurde om te vermijden dat een te enge interpretatie door de rechtspraak zou gegeven worden aan de uitdrukking «door toedoen van de werkgever» en men vreesde dat de rechtspraak uiteindelijk een fout van de werkgever zou eisen;

Overwegende dat de commissie van oordeel was dat door behoudens het geval van overmacht in te lassen, duidelijk genoeg zou blijken dat het feit waardoor de arbeider in de onmogelijkheid wordt gesteld te werken aan de patroon moet toegeschreven worden, t.t.z. een feit waarvan hij normaal het risico draagt, zonder dat dit noodzakelijk de schuld van de patroon moet inhouden en enkel overmacht de werkgever van deze verplichting kan ontslaan;

Overwegende dat de tekst van artikel 12 door te bepalen dat de arbeider recht heeft op zijn normale loon behoudens het geval van overmacht of door een reden afhankelijk van zijn wil, de verplichting van de werkgever heeft vastgelegd het normale loon te betalen iedere maal dat de arbeider door het toedoen van de werkgever in de onmogelijkheid zou worden gesteld te arbeiden, tenzij overmacht of de wil van de arbeider zelf hem van deze wettelijke verplichting zou ontslaan;

Overwegende dat in casu de onmogelijkheid te werken veroorzaakt werd door een geval van overmacht in hoofde van aanlegger;

Overwegende dat in toepassing van artikel 28bis van de wet op de arbeidsovereenkomst der werklieden door deze ziekte van aanlegger de wederzijdse verplichtingen van partijen tijdelijk worden geschorst en deze ziekte een overmacht is die de betaling van het normale loon in toepassing van artikel 12 uitsluit;

Overwegende dat de vordering van aanlegger ons dan ook ongegrond voorkomt;

Het Arbeidsgerecht van Antwerpen, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart de eis ontvankelijk doch ongegrond, wijst aanlegger er dan ook van af;

Verwijst aanlegger in de kosten.

NOOT. — Luidens arrest van het Hof van Cassatie dd. 7 november 1957, werd op grond van artikel 12 van de wet op de arbeidsovereenkomst aangenomen dat de werknemer, die zijn dagtaak wegens ziekte onderbreekt, gerechtigd is aanspraak te maken op zijn volledig dagloon.

Het vonnis van de Werkrechttersraad van Antwerpen dd. 6 september 1960 verwerpt deze stelling op grond van het feit dat artikel 12 niet van toepassing is in

geval van overmacht, zijnde nl. in geval van ziekte van de werknemer waarvan de gevolgen geregeld zijn door artikel 28bis a) van dezelfde wet, bepalend dat bij ziekte van de werkmán de uitvoering van het arbeidskontraakt geschorst is.

Intussen werd deze merkwaardige in kracht van gewijsde getreden uitspraak voorbijgestreefd door de wet van 20 juli 1960 op het gewaarborgd weekloon, krachtens dewelke de woorden « behoudens in geval van overmacht » uit artikel 12 geschrapt werden met het gevolg dat de arbeidsdag, onderbroken wegens ziekte, voortaan volledig zal dienen betaald te worden.

Daar echter artikel 28bis a) ongewijzigd in de wet op de arbeidsovereenkomst behouden blijft, zou het dispuut opnieuw kunnen opblazen op grond van de beschouwing dat de gevolgen van de ziekte, in afwijking van de algemene beschikking van artikel 12 inzake onmogelijkheid het werk voort te zetten, door de speciale beschikking van artikel 28bis a) geregeld worden. Zulks zou echter indruisen tegen de geest van de wet op het gewaarborgd weekloon.

F. D.

BIBLIOGRAPHIE

Verzameling der arresten en adviezen van de Raad van State. Uitgegeven door Michel Dumont en Raymond Baeyens, 1950. — Uitgeverij voor gemeenteadministratie, Heule. 790 p.

De Verzameling Arresten en Adviezen van de Raad van State, uitgegeven door de Uitgeverij voor Gemeenteadministratie te Heule, onder leiding van de Heren M. Dumont en R. Baeyens, substituten bij de Raad van State, heeft zopas het boekdeel laten verschijnen met de arresten over het jaar 1950.

Wij vernemen dat jaargang 1951 ter pers ligt. Op deze wijze zal dus binnenkort deze verzameling volledig zijn. Dit verheugt ons ten zeerste daar deze uitgave volstrekt onontbeerlijk is voor al degenen die zich bezighouden met het administratief recht.

Wij wensen de grote zorg te onderlijnen waarmee de uitgave is ondernomen, de voortreffelijkheid van de samenvattingen en de overzichtelijkheid van de tabellen, die toelaten, onmiddellijk de gezochte beslissingen te vinden.

C. C. de Biseau de Hauteville. — Les Accidents du Travail. — Tweede uitgave, 1960, Brussel, Maison Larcier, 318 p.

Van het bekend werk van Mr. de Biseau de Hauteville is thans een tweede editie verschenen, volledig bijgewerkt volgens de hedendaagse stand van wetgeving en rechtspraak. Vooral deze laatste is rijkelijk in het boek aangeduid en het is gelukkig dat dit zo klaar en duidelijk werk thans volledig up to date gebracht is en voor de praktijk belangrijke diensten zal kunnen bewijzen.

A. Colens. — Les sociétés de personnes à responsabilité limitée. 1960. Brussel. Maison Larcier, 276 p. Prijs 300 F.

De werken gewijd aan de personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid zijn reeds menigvuldig, doch ze beginnen stilaan reeds een zekere ouderdom te krijgen en zijn niet meer op de hoogte van de recente jurisprudentie, die, wat deze stof betreft, nogal vlug evolueert.

Het boek van Mr. Colens heeft zich vooral ten doel gesteld de werking van deze vennootschappen toe te lichten aan de hand van de rechtspraak. Het consulteren van zijn werk is dan ook onontbeerlijk voor alle vraagstukken in verband met menigvuldige juridische betwistingen die zich op dit gebied voordoen.

De jongste wetgeving, namelijk de wet van 6 januari 1958, wordt eveneens in het werk behandeld dat aldus aan alle vereisten der actualiteit voldoet.

P. Wildiers. — Le Connaissance maritime. — Tweede uitgave. 1961. Brussel, Maison Larcier, 190 p. Prijs 230 F.

Het boek van de Heer P. Wildiers betreffende het zeeconossement, dat in 1959 werd uitgegeven, was zeer vlug uitverkocht. Het was onontbeerlijk zo spoedig mogelijk een tweede uitgave te publiceren. Er zou geen betere aanbeveling voor het werk kunnen gevonden worden.

De Heer Wildiers is professor aan de Rijkshandels-hogeschool te Antwerpen en heeft als dispacheur een lange praktijk van de stof, die hij behandelt. Het is er hem om te doen geweest deze vrij ingewikkelde stof op klare wijze uiteen te zetten en daarin is dit uitstekend boek volkomen geslaagd.

MEDEDELINGEN

Vergadering van de A.P.R. te Kortrijk

Daar het in de bedoeling ligt van de beheerraad van de Algemene Practische Rechtsverzameling, naast de uitgave van het repertorium, nauwere contacten te leggen met de hele Vlaamse rechtswereld, had zij de gelukkige idee op zaterdag, 10 december, deze eerste uitvlucht naar Kortrijk te richten, waar het prachtig Paleis van Justitie ideaal geschikt is voor een dergelijk initiatief.

Hoewel de voorzitter van de rechtbank persoonlijk tot zijn spijt niet kon aanwezig zijn op deze manifestatie, daar hij uitgenodigd was op de receptie aangeboden ter ere van de toekomstige Koningin, had hij er toch voor gezorgd dat alles uitstekend verliep; de A.P.R. beschikte trouwens over een uitstekend verbindingsman ter plaatse in de persoon van de heer rechter G. De Witte.

Na een welkomwoord door de heer Rommel, onder-voorzitter van de rechtbank, wist de voorzitter van de beheerraad der A.P.R., de heer raadsheer F. Van Parijs, in aangepaste bewoordingen het doel van dergelijke samenkomsten te belichten: een gelegenheid om een gedeelte van de juridische wereld nader in contact te brengen met de redactieleden en medewerkers van deze Nederlandstalige verzameling ter gelegenheid van de bespreking van een onderwerp dat rechtswetenschap en -praktijk aanbelangt. Aldus konden tal van magistraten en advocaten kennis maken met de auteurs van de verschillende trefwoorden, zodat deze laatsten als het ware geïncarneerd werden.

Tevens werd de spreker van deze namiddag aan de vergadering voorgesteld: Prof. Mr. J. M. Polak uit Wageningen (Nederland), auteur van een proefschrift getiteld *Theorie en praktijk der rechtsvinding*, zou zich beijveren om uitgaande van een arrest van de Hoge Raad dd. 16 maart 1931, volgens hetwelk de Belgische beslissingen van de strafrechter in Nederland niet kunnen worden ten uitvoer gelegd, de huidige stand van de rechtsvinding te belichten.

In een sierlijke klare taal — voordeel van de eenzijdigheid? — wist hij te wijzen op de evolutie terzake. De beslissing van de rechter is in vele gevallen niet

als een conclusie uit een regel gevonden; deze vinding is tenslotte meer dan rechtsschepping of rechtsinterpretatie. Daarom moesten de bestaande methodes (grammatikale, wetshistorische, systematische, teleologische, ...) die evenwel hun waarde blijven behouden, aangevuld worden: rechtsverfijning, rechtsvergelijking, psychologie zijn immers belangrijke aanwinsten die van het recht meer een wetenschap dan een kunst maken.

Dat na deze aandachtig beluisterde rede nog het woord werd verleend aan de heer referendaris M. Vandekerckhove, zal bij diegenen die weten welke morele steun hij altijd verleend heeft aan een initiatief als dat van de A.P.R., zeker geen verwondering wekken. Hij wist trouwens te eindigen op de hartelijke en sprankelende wijze die hem zo eigen is en hierbij zijn dank te richten tot de beheerraad van de vereniging en meer speciaal tot de voorzitter, raadsheer F. Van Parijs, en de algemene secretaris, Professor Mr. Jan Ronse.

Na de welgeslaagde zitting was er gelegenheid om het gerechtsgebouw te bezichtigen vooraleer de receptie ten stadhuijs plaatsgreep. Aldaar werden de aanwezigen op een uiterst sympathieke wijze verwelkomd in de mooie schepenzaal, door de heer senator B. De Clercq, eerste schepen der stad Kortrijk en medewerker van de A.P.R.

Deze heuglijke dag werd besloten met een feestmaal in het kasteel 't Hooghe, waar tussen de gerechten door nog tal van felgesmaakte redevoeringen werden gehouden.

Wij kunnen alleen de wens uitdrukken dat de A.P.R. eveneens de andere centra van het Vlaamse land zou mogen aandoen en aldaar op een even gastvrije wijze zou mogen worden ontvangen als in de stad Kortrijk.

Vrije Universiteit te Brussel René Marcq-Studiecentrum

Professor Charles Hammes begint zijn nieuwe cursus over « Het recht der Europese gemeenschap in de toepassing » op maandag 16 januari 1961, te 17 uur.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Herdenking Willem Elsschot

Op 16 december 1960 hield de Vlaamse Conferentie een herdenkingsavond gewijd aan de dit jaar overleden letterkundige Alfons De Ridder. De ruime assisenzaal was volgelopen zodat verschillende belangstellenden zich met een staanplaats moesten tevreden stellen.

Voorzitter Edgar Boonen stelde de feestredenaar voor, Eerwaarde Heer José Aerts, hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Leuven. Deze priester-kunstenaar zou spreken over zijn vriend, de agnosticus.

Albert Westerlinck situeerde vooreerst Elsschot in zijn milieu, het milieu Van Nu en Straks: naast de burger- of stadsroman van Baekelmans en Teirlinck, de sociale kritiek met Vermeylen en Streuvels, het wijsgerig pessimisme van verschillende niet-gelovige auteurs, staat de Antwerpse school met het tijdschrift « De Boomgaard » en de romancier Elsschot. Deze laatste bracht wat spreker « psycho-realisme » noemt: een verdiept realisme, interpretatie van de werkelijkheid, doordringen in de psychologische nuances.

Dit situeert maar verklaart nog niet het persoonlijke in Willem Elsschot, dat Prof. Aerts in drie punten resumeert: de *inventie*, die zeer dicht bij de concrete levenswerkelijkheid staat, de eigen toon in de *karakterinterpretatie*, en vooral de anti-lyrische zeer persoonlijke stijl.

In zijn « *Versen* » reveleert Elsschot reeds zijn wezen: het wild protest, de twijfel, het leed aan het leven en aan zichzelf van een zeer kwetsbaar, eenzellig en dromend hart dat zich niet verzoenen kan met het leven zoals het is. De agressiviteit verbergt slechts zijn onmachtgevoel, de spot zijn medelijden, het cynisme zijn vertedering.

Zijn eerste roman « *Villa des Roses* » bevat nog een ingewikkelde intrigue met verschillende karakters. Het werk wordt bij zijn verschijning niet erkend, hoewel het een gaaf product was van het toenmalig cosmopolitisme.

« Een Ontgoocheling » en « De Verlossing » zijn werken van minder gehalte, maar dan volgt het volledig oorspronkelijke « *Lijmen* ». De economische stof, het stichten van een reclametijdschrift, is volkomen nieuw in de Nederlandse letteren. Met scherpe mensenkennis en bijtende, wrange humor creëert de schrijver de onvergankelijke typen van Boorman en Laarmans. Boorman is de incarnatie van de mythe van onze tijd: het zakelijk cynisme en de nuchtere businessgeest van de volkomen immoralist.

Laarmans is de gevoelsmens, de Vlaamse dromer die zich tot deze moderne businessgeest aangetrokken voelt maar zich aan de strijd niet aanpassen kan. Het is de dichter die het burgerdom vervloekt, de eenzellige die na lijmen- en kaasavonturen de vrede zoekt in het veilige familienest. Zij symboliseren de twee aspecten van Elsschot's wereldbeeld, in conflict met elkaar « *Zwei Seelen in einer Brust* ».

Het volgende werk « *Kaas* » is een der meesterlijkste novellen der hele Nederlandse letterkunde. Het is weer een ontleding van de onaangepastheid, de aarzelingen, de familiale geborgenheid. Hier treedt meer de Laarmanse Elsschot naar voren: het is minder grimmig of agressief. De stijl getuigt van een sobere perfectie, zodat het boek een klassiek meesterwerk mag genoemd worden dat weldra een schoolvoorbeeld zal worden.

« *Tsjip* » is een verdere etappe in Elsschot's evolutie. De grondsituatie, de disharmonie van de enkeling met het leven, is dezelfde, nu niet meer op het handelsplan, maar in het familiaal milieu. Door de veilige sfeer van het gezin komt echter een relatieve verzoening tot stand tussen de Laarmanse Elsschot en zijn omgeving.

De onbeduidendheid der stof, een banale familiegeschiedenis, is opvallend. Van belang is de optiek van de schrijver, treffend en miraculeus scherp. De psychologische rillingen van het leven zijn als het ware voelbaar onder de huid van het proces. Alleen de grote klassieken konden dit. Racine b.v. nam gekende, banale stof, maar zette ze om tot een meesterwerk.

De pijnlijkste ervaring was voor Prof. Aerts het lezen van « *Pensioen* ». Het is weer onverbiddeijk, wrang, psycho-realisme op zijn scherpst. Het schetst met cynische agressiviteit het egoïsme van het moederdier en de bittere confrontatie met de dood, gepaard met de hulpeloosheid van Laarmans. Het is een sterk, iets caricaturaal, aangrijpend-echt, boek.

« Het Dwaallicht » is het geestelijk testament van Elsschot. De dualiteit in Laarmans tussen droomlust en het gevoel van ouderdom en wrange gebondenheid vormt de diepere zin van het werk, waarin de schrijver tevens de vraag stelt naar de uiteindelijke zin van het leven. Zijn antwoord is dat van een agnosticus, maar zeer respectueus. De stof is weer onbelangrijk: een

fugue van de oude Laarmans, en zijn ontmoeting met drie zwartjes, op zoek naar een meisje. De humor is zelden cynisch, meestal melancolisch, de stijl is superieur. Het geheel is een merkwaardig zuiver meesterwerk, dat het slotakkoord vormt over alles wat Elsschot over de mens te zeggen had.

De betekenis van Willem Elsschot is universeel. Hij bracht een nieuw thema: de economische mens. Zijn optiek is verbazend scherp: de karaktertypering is zo volmaakt dat geen kritiek mogelijk is. De spanningen in het psychisch leven van de mens, de tegenstellingen tussen de aardse verbondenheid van Boorman en de droom van Laarmans vormen de dramatiek van zijn werk, dat zo aangrijpelijk wordt door zijn existentiële echtheid. Het vers van Guido Gezelle, voor wie Elsschot grote bewondering koesterde, is op hem toepasselijk:

«'t Is wezen, 't geen mijn ooge aanziet
't Is waarheid, en ge'n dobbelt niet.»

Dit alles is geïncorporeerd in een volmaakte stijl, gekenmerkt door eenvoud, exactheid en beheersheid. Zeker hebben de wereldbeschouwing en de stijl van Elsschot hun grenzen, maar daarbinnen is hij een klassiek meester van het realisme.

Tot slot van zijn merkwaardige en langdurig toegejuichte rede sprak Westerlinck over Alfons De Ridder als mens. Hij was een man die de moed had te leven volgens zijn overtuiging, zonder compromis. Hij was een eerlijk man, een «honnête homme» uit onze letterkunde.

Voordrachtkunstenaar Joost Noydens vertolkte daarna op schitterende wijze twee hoofdstukken uit «Het Dwaallicht», terwijl Lisbeth Van Thillo de gedichten «Moeder», «Tot een arme» en «Bij het doodsbed van een kind» met beheerst gevoelen en in een prachtige taal voordroeg.

Na de academische zitting had een geslaagde en originele receptie plaats, aangeboden en op uitnodiging van de kinderen De Ridder in het artistieke kader van het ouderlijk huis.

I. De Weerdt.

Uitstap naar Ierseke op 17 december 1960

De receptie bij de familie De Ridder was voor sommigen nauwelijks achter de rug, of reeds moesten zij naar Ierseke voor het jaarlijks rendez-vous met de balie van Middelburg.

Ondanks het gure weder was de Vlaamse Conferentie met een 30 tal confraters en echtgenoten flink opgekomen. Zond oud-voorzitter G. Franck zelfs een groet uit Hannover, dan bleven de confrères uit Middelburg schromelijk in gebreke. Op inspiratie van de pro-stafhouder ontvingen zij dan ook volgend telegram: «De Vlaamse Conferentie, na verbroedering met oesters en kreeften, groet U hartelijk».

Volledigheidshalve moet opgemerkt worden dat Deken Adriaanse onverwacht weerhouden was en zich had laten verontschuldigen. Blijkbaar durfden de gelovigen zonder de leiding van hun deken de confrontatie met Antwerpen niet aan.

De kosten van het telegram werden bij vergissing op rekening gebracht van een der aanwezige confraters, die in een uitbarsting van begrijpelijke woede een bestuurslid buiten gevecht stelde, waarop dit een eerloze achticht moest blazen en het verslag hier noodgedwongen eindigt.

I.D.W.

WETGEVING

15 december 1960. — Koninklijk Besluit.
Genademaatregelen.

Ministerie van Justitie

Boudewijn, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.

Willende door blijken van goedertierenheid het voltrekken van Ons huwelijk met Dona Fabiola de Mora y Aragon huldigen;

Gelet op artikel 73 van de Grondwet;

Op de voordracht van Onze Ministers;

Hebben Wij besloten en besluiten Wij:

Artikel 1. Aan de veroordeelden die vroeger geen criminele straf noch één of meer correctionele of militaire hoofdgevangenisstraffen, welke samen drie maanden te boven gaan, hebben opgelopen is kwijtschelding verleend:

1° Van de als hoofdstraf opgelegde politiegevangenisstraffen;

2° Van vier maanden op de correctionele of militaire hoofdgevangenisstraffen;

3° Van de tuchtstraffen, die werden uitgesproken bij toepassing van het Militair Strafwetboek.

Art. 2. De kwijtschelding van vier maanden, bepaald in het 2° van het vorig artikel, wordt op zes maanden gebracht voor veroordeelden van Belgische nationaliteit, die kunnen doen blijken van hun hoedanigheid van: oudstrijder, krijgsgevangene, oorlogsinvalide, politiek gevangene, gewapend verzetsman, burgerlijk verzetsman, verzetsman door sluikpers, weggevoerde, voor de verplichte arbeidsdienst, agent van de inlichtings- en actiediensten.

Art. 3. Zijn kwijtscholden de geldboeten, waarin één of meer gevangenisstraffen, die bij toepassing van de vorige artikelen zouden kwijtscholden zijn, werden omgezet.

Art. 4. Dit besluit treedt in werking de dag waarop het in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt.

Onze Ministers zijn, ieder wat hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, 15 december 1960.

CURIOSA

De Conférence française du jeune barreau te Gent liet op 25 november j.l. aan de leden der balie een rondschriften geworden, waarvan wij de vrij originele inhoud hieronder laten volgen.

* * *

Gent, 25 november 1960

Conférence Française du Jeune Barreau

Waarde Confrater,

Daarvan bewust dat in onze tijd de beroepsbelangen moeten verdedigd worden, bewust ook van de twetaligheid in België en van de groeiende Europese Gemeenschap, heeft de «Franse Conferentie van de Jonge Balie» besloten:

1. In verband met de jongere advocaten een grote inspanning te leveren:

a) om hun beroepsbelangen te verdedigen.

b) om tot hun vorming bij te dragen.

c) om hen, zo nodig, materieel te helpen.

Zij heeft verder besloten:

2. als Belgische jonge Balie, bij te dragen tot de onmisbare praktische kennis van de tweede landstaal: het Frans.

3. als Europese jonge Balie, bij te dragen tot de kennis van vreemde talen en van het buitenlands recht.

De Balie lijdt inderdaad aan diverse kwalen.

A. Daar ons beroep onder verschillende oogpunten zich verouderd voordoet, wordt een hernieuwing noodzakelijk en dringend, dat behartigt de Conferentie.

B. De Conferentie tracht alle contacten tussen patroons en stagisten te vergemakkelijken en ze vruchtbaar te maken. Confrontaties tussen jongere en oudere advocaten zullen tot de oplossing leiden.

C. Jonge advocaten worden al te herhaaldelijk genoodzaakt, bij gebrek aan voldoende cliënteel, door financiële moeilijkheden, van hun beroep af te zien.

Daartoe is materiële hulp vereist.

Door de Conferentie wordt te dien einde een V.Z.W.D. gesticht.

De Conferentie houdt er aan dat voortaan haar oogpunten niet meer dubbelzinnig zouden opgevat worden.

In het hart zelf van Vlaanderen gevestigd, is de Conferentie in essentie Vlaams, Vlaams in de zin van de roemvolle Renaissance, toen Vlaanderen's straalkracht zich tot in de uithoeken van Europa deed gevoelen.

In die geest moet elke Balie in België de tweede landstaal machtig zijn. De advocaat moet bij machte zijn voor elk rechtscollege van het land zijn cliënt te verdedigen.

De Conferentie meent dan ook dat het haar plicht is tot de kennis van het frans bij te dragen.

Daartoe richt zij praktische oefeningen in.

In het kader van Europa zullen de advocaten genoodzaakt zijn, voor de beoefening van hun beroep, én de vreemde talen én het buitenlands en internationaal recht te kennen.

De Conferentie meent deze problemen niet te mogen verwaarlozen.

Als besluit neemt de Conferentie een louter beroepsstandpunt aan.

Meent dat iedere advocaat, zonder onderscheid van opinie, in de mogelijkheid verkeert dit programma bij te treden.

Het Comité.

* * *

Enkele geestige confraters der Gentse balie aarzelen niet een zeer gewaagd plagiaat te plegen en zij zonden op hun beurt de hieronderstaande tekst rond.

* * *

Conférence Belge du Jeune Barreau

Bewust van het feit dat in onze tijd de beroepsbelangen van de advocaat moeten verdedigd worden; bewust ook van de drietaligheid in België en van de groeiende Europese integratie, heeft de « Conférence Belge du Jeune Barreau » besloten :

1) Voor de jongere advocaten een zeer grote inspanning te leveren :

- a) om hun beroepsbelangen te verdedigen;
- b) om tot hun vorming bij te dragen;
- c) om hen, zo nodig, spiritueel te helpen.

2) Als Belgische Jonge Balie, bij te dragen tot de onmisbare praktische kennis van de tweede en de derde landstaal, het Nederlands en het Duits.

3) Als Europese Jonge Balie, bij te dragen tot de kennis van vreemde talen en van het buitenlands recht.

De Balie is inderdaad ziek.

A. Daar onze praktijk niet aangepast is aan de huidige noden, is een vernieuwing noodzakelijk. Dit zal nagestreefd worden door de Belgische Conferentie. (Belgische Jonge Balie - B.J.B.).

B. De B.J.B. tracht alle contacten tussen cliënten en stagisten te vergemakkelijken en vruchtbaar te maken.

Confrontaties tussen jongeren en ouderen zullen tot de oplossing leiden.

C. Jonge advocaten worden te dikwijls gedwongen, bij gebrek aan cliënteel en wegens financiële moeilijkheden, van hun beroep af te zien.

Daarom is spirituele hulp geboden.

Door de B.J.B. wordt te dien einde een V.Z.W. opgericht.

De B.J.B. hecht er aan dat voortaan haar oogpunten dubbelzinniger zouden opgevat worden.

In het hart zelf van België gevestigd, is de B.J.B. in essentie Belgisch; Belgisch in de zin van de Barok, toen de roem van België zich in de uithoeken van Europa verspreidde.

In die geest moet elke Balie in België de tweede en de derde landstaal machtig zijn. De advocaat moet voor elk rechtscollege van het land zijn talrijke cliënten kunnen verdedigen.

De B.J.B. meent dan ook dat het haar plicht is tot de kennis van het Nederlands en het Duits bij te dragen. Daarom richt zij praktische oefeningen in.

In het Europese kader zullen de advocaten in hun praktijk gedwongen worden én het Nederlands én het Duits te kennen.

De B.J.B. meent dat deze problemen niet mogen verwaarloosd worden.

Tot besluit verklaart de B.J.B. in deze kwestie zich louter door de beroepsbelangen van de advocaat te hebben laten leiden. Zij meent dat ieder advocaat zonder onderscheid van ras dit standpunt kan bijtreden.

De « Conférence Belge du Jeune Barreau »

* * *

Over beide omzendbrieven is in de Gentse balie heel wat gepraat en er is ook hartelijk om gelachen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift van de Vrederechters : jrg. 1960 - nr. 10 : Fl. Maes, Wijziging van het Wetboek der registratie-hypothek en griffierechten en van het Wetboek der zegelrechten, met betrekking tot de gerechtelijke akten.

Verzameling der Arresten en Adviezen van de Raad van State : jrg. 1960 - Mei-september 1960 : Arresten.

Tijdschrift voor Notarissen, Privaatrecht, Notariaat, Fiscaalrecht : jrg. 1960 - nr. 11 :

F. Werdefroy, Niet-uitbating of niet-bewoning ingevolge overmacht (art. 60 Wb. Reg.).

Politica : jrg. 1960 - nr. 4 :

G. Vanheste, De hedendaagse Engelse socialisten over de verhouding socialisme-demokratie. — R. Maertens, Sociologische omschrijving van huisvesting en gezin bij kleinhandelaars en ambachtslieden. — H. Peeters, Een interessante studie over de verhouding tussen Kerk en Staat in Italië.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1960 - nr. 44 :

J. Valkhoff, Voorrecht van leveranciers van levensmiddelen. — F. Van Raalte, Overwegende, dat...

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jrg. 1960 - nr. 4656 :

P. W. van der Ploeg, Boedelscheiding en echtscheidingsconvenant (I). — D. P. A. Nakken, Wordt in Nederland van burgerlijk recht « kadastraal » recht gemaakt ?

Rechtsgeleerd Magazijn Themis : jrg. 1960 - nr. 6 :

C. H. Beekhuis, Het nieuwe ontwerp bewijsrecht. — L. Roeleveld, Een voorstel omtrent de regeling van pensioen in het nieuwe Burgerlijk Wetboek.